

# LIGÁRADAN PÁBLO JOUN RÓMANA

---

Labűrügen Pablo joun títana ligílisi to Rómaboun

**1** <sup>1</sup>Anája áu, Pablo, nabúruijañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja aganoúbaña ubúrugu Róma. Aban esériwiduti lun Jesucristu áu, anúadira lumútina Búngiu lun lánibadina lan apóstolu, ába loúnajanina lun nastubudiragüduni ugánu luáguti Wasálbaragüle le aránse láalibei jaba gürígia. <sup>2</sup>Sabúdigüda lumúti Búngiu ugánu le límagiñé meja bináru jádaangiñé profétagu, bürúwati le jadímurejabei tídan Lererun Búngiu. <sup>3</sup>Ñübinti asálbaruni ligía woun lídaangiñé Wabúreme Jesucristu. Gürígia uboúaguna Jesucristu, Búngiu méme gíñe. Queisi gürígia, jádaangiñeti méja lufámilian Urúei Davíd Jesucristu, <sup>4</sup>arufuduáti luágu Liraú lan Búngiu láu luweírin miláguru le ladügübei láu lásaaragüduni Jesucristu lídaangiñé oíweni. <sup>5</sup>Fuleísei lumútiwa Búngiu lídaangiñé Jesucristu lun loúnajaníwa lídan líri lun wasubudiragüdün joun gürígia luágu queísi Wasálbaragüle lídan sun fulásu, gayára lámuga jaffínerun luágu, adíuga jameíme le lubefbei. <sup>6</sup>Anjünjein jagánagua gürígia jagía, jugúya le únbei lagúara Búngiu lun lánigu jumá Jesucristu.

<sup>7</sup>Nabúruijaña lubeíti jun, jugúya le aganoúbei ubúrugu Róma, ja jínsiñebaña lun Búngiu, wa ligía jun lun jabágaridun ában ibágari derégeguánu júngua lun. Ibíja jumá abíniruni lúma darángilaü límagiñé Wáguchi Búngiu lúma límagiñé Wabúreme Jesucristu.

## Busénti Pablo lídin Róma

<sup>8</sup>Furúmiñeti cátei le nabúseerúbei jasúbudirun, luágu luweírin neteíngiruni Nubúngiute lídaangiñé Jesucristu juágu, sun jugúya, lugúndun adímurejoúati luágu jaffínen luágu Jesucristu lídan sun fulásu. <sup>9</sup>Áni Búngiu, le únbei nesériwida táu sun nanígi apúrichijeí ugánu luáguti Liraú, geféenti luágu luweírin nayúmuragun juágu súnwandan lídan nayúmuragun lun. <sup>10</sup>Amúria jatina lúma Búngiu súnwandan lun madísebei lan wéyu ligía lun gayáraabei lan nídin aríjaün, ánjein ligía lubeí lugúndaanbei. <sup>11</sup>Lugúndun

buséntina naríjiniün lun níderagunün lídan jaffínen, lúntima derégüdagu jumá, <sup>12</sup>lun gíne wíchugun gurásu wádaangua láu afíneni le wawágubei.

<sup>13</sup>Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu álugaadina lan nídin aríjaün sarágu weíyaasu, siñágili nídin. Álugaadina nídin lun níderagunün lídan jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, queísi naríjini jawáanserun jíbiri afíñetiña lídan buri ámu fulásu. <sup>14</sup>Lúnti níderaguniña sun gürígia, dándu ja chülüguatiña queísi ja machúlaaguntiña, dándu chu táo queísi ibídiouguá táo. <sup>15</sup>Luefgiñe lubeíti noúbadina, buséntina gíne lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle jun, jugúa le aganoúbei ubúrugüe Róma.

### Lubáfu ugánu lánina asálbaruni

<sup>16</sup>Úati nibúsigari nan láu ugánu luáguti Wasálbaragüle, lugúndun níjein lan lubáfu Búngiu lídan ugánu ligía lun lasálbaruniña sun ja afíñebaña luágu, juríu furúmiñe, lárigiñe, ja mámabaña juríu. <sup>17</sup>Arúfuda lumúti ugánu ligía woun ída líña lan larícharaguagüduniña Búngiu gürígia ligíbugiñe, lun gayáraabei lan lerésibiruniña queísi lánigu. luwúyeri igáburi ligía, láurügü laffínerúniwa luágu, libijúa. Ítara líña taríñaguni Lerérunt Búngiu. “Le gürígia le richáguabei ligíbugiñe Búngiu láu laffínerun luágu, libijubei ibágari magúmuchaditi.”

### Jadúnrun gürígia ligíbugiñe Búngiu

<sup>18</sup>Aríja wamúti láburujan lanárimé ligáni Búngiu siélugiñe jawágun sun gürígia ja wuríbabaña, jáma ja minébenejabubaña lun, ja mígirunbaña lun lasúbudirúniwa linárün Búngiu, lurúma jaríban. <sup>19</sup>Subúdi jamúti le gayáraabei lasúbudirúniwa luágu Búngiu buídu lugúndun ligía guánarügü arúfuda láali joun, <sup>20</sup>le marijínbei luágu Búngiu, gayáraati lasúbudirúniwa láu buri cátei le ladúgübei. Aríjúaali furáangu lúmagiñe lagúmeserun uboú luágu Búngiu lan ligía, luágu gíne Súnti Gabáfu lan ligía lun súnwandan. Gadúnrunjaña lubeíti luágu jaríban, <sup>21</sup>lugúndun láu sun subúdi jamáni Búngiu ítara, míchugugiña inébesei lun queísi Búngiu, meteíngirun jameí. Queísi libídiouniga láu ligáburi jarítagun luágu Búngiu, féridi jamúti murúsun larúgounga luágu Búngiu lé meja jabíjibe. <sup>22</sup>Láu sun aríñaga jamá luágu chu lan jáu, ibídiouguati jáu, <sup>23</sup>lubáragiñe jájuduragun lun Búngiu le weírigubei, le moúwedadibei, jájuduraguarüga joun jayáwa gürígia ja goúwedaditiña, lúma gíne joun jayáwa dunúru, jéwe jáma anímaalu ja gadürügua tugúdi.

<sup>24</sup>Ligía ígira láaña lubeí Búngiu láu luríban ayúmajani le gádaanbaliña, darí lún buri jadúgün cátei buri nibúsigarídunati jámagua. <sup>25</sup>Ítara líña ligáburi jabágaridun lugúndun mañínerun jamá luágu inárüni luáguti Búngiu, jaffínera luágu iyéeni, jájuduragua láu inébesei lún buri cátei le ladúgübei Búngiu lubáragiñe jamúga jájuduragun lun Búngiu, le gadúnabeí inébesei súnwandan. Ítaralá.

<sup>26</sup>Ligía ígira láaña lubeí Búngiu lun jadáagun cátei nibúsigarídünati, ásta würína adáagutiña cátei jáma würína jáledi lubáragiñe jamúga jagámaridun wügúri queísi lubúdubu. <sup>27</sup>Ítara méme gíñe ígira jamáali wügúriña jayúsurun würína lun jayúsuragun joúngua. Adáaguatiña wügúriña cátei buri nibúsigarídünati jámagua, ábatí jasúfuriruni lafáyeiruaja jawoúgua.

<sup>28</sup>Queísiti mabúseerúnjaña lan jíchuguni lilúgaarun Búngiu lun, ígira láañati láu lagübéri jasáminan, lun jadúgüni le moún lubei jadúgüni. <sup>29</sup>Buin jáña láu sun luwúyeri maríchaü, salúfuri, wuríbani, meménijabuni, iyéreejabúni, gimúgaü, áfarajadi, lanígiwa wuríbu, ayéeraguní, ibíbuni, marásualugu. <sup>30</sup>Adímurejatiña wuríba jawágua jíbiri gürígia, iyéreeguti Búngiu joun, minébenejabutiña, barúguatiña joúngua, pántatiña. Gachúgütiña lun jaságarun iséri buri cátei wuríbati, mabájüdün jamútiña jagúbürigu, <sup>31</sup>ibídiouguati jáu, magúnfulirun jamúti jerérunt, mínsiñejabutiña ni ca un, úati ferúduna jamá, magúdemejaabutiña. <sup>32</sup>Subúdi jamúti le laríñagubei Búngiu buídu buídu, subúdi jamúti luágu ja lan adúgüti buri cátei le, línti lan joúnwen lueígiñe. Láu sun líra, adúuga méme jamúti, darí lun gúnda jamá dan l jasáminan, lun jadúgüni lee jaríjin ámu gürígia adúgei.

### Agúseragüdáti Búngiu láu inárüni

**2** <sup>1</sup>Ligía gadúnrun lubeí le adímurejabei luágu le ladúgübei ámu, cáteiñein lan, lugúndun dan le ladímurejan luágu wuríbani le ladúgübei ámu, líchuguña guánarügü díru luoúguia, lugúndun líbe méme gíñe cátei wuríbati ligía ladúgübei. <sup>2</sup>Subúdi wamúti luágu láu lan inárüni lagúseragüda Búngiu dan le lasíadiruniña ja adúgübalin buri cátei l jasáminan, lun jadúgüni lee. <sup>3</sup>Bugúyati le adímurejabei jawágua ja adúgübalin buri cátei wuríbati le, áni ligía méme gíñe badúgübei, ¿jarítaguatibu funági luágu beséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu? <sup>4</sup>¿Ódi mebéresentibu láu lareíni Búngiu le magúmuchadibeí lúma lugúraasun, ibídiñouna bun luágu arífuda láani Búngiu lareíni bun lun gayáraabei lan basáansiruni bigáburi, máma lun basígirun afígounja? <sup>5</sup>Derétu banígi, májatibu basáansiruni bigáburi. Ligía abúnja lubeí agánwoundagüda lafáyeija bifigoun lubáme luwéyuri lagúseragüdün Búngiu dánme liábin lun líchuguni lisíadin le richábei, <sup>6</sup>dánme le lafáyeiruni cáda ában segúin le ladúgübei. <sup>7</sup>Líchuguba ibágari magúmuchaditi joun ja áluajabalín uweíriguni, inébesei, lúma cátei lé buri magúmuchaditi yágüta siélu láu jadúgüni le buídubei súnwandan ya uboúagu. <sup>8</sup>Ánjaña sun gürígia ja magáambadibaña lun Búngiu, ja májabaña lun jafálaruni lináriün Búngiu, jafálarei wuríbani, lafáyeirubaña Búngiu láu sun ligáñi. <sup>9</sup>Níjeinbei asúfuriruni lúma igárigu joun sun ja adúgübalin le wuríbabeí, joun juríu furúmiñe, lúma gíñe joun ja mámabaña juríu. <sup>10</sup>Ángeinti joun sun ja adúgübalin le buídubei, líchuguba Búngiu uweíriguni, inébesei, lúma darángilaü, juríu furúmiñe, lúma gíñe

joun ja mámabaña juríu. <sup>11</sup>Lugúndun ában lan lanúgüiniña Búngiu sun gürígia. <sup>12</sup>sun ja afgounjabaña masúbudirunga jameí lilúrudun Búngiu le lederegerubei joun gürígia lídaangíñe Moisés, jagúserawagüdúba boígudin lueí lúrudu ligía, tídiba jawáni máfiougatin. Játí afgounjabaña láu sun subúdi jamáni lilúrudun Búngiu, jagúserawagüdúba láu lúrudu ligía, tídiba gíñe jawáni máfiougatin. <sup>13</sup>Lugúndun máma ja agáambarügúbalin lúrudu richágubaña ligíbugiña Búngiu, anáti ja agúñfulirubalin. <sup>14</sup>Játí mámabaña juríu, ja ibidiñejabubaña lun lilúrudun Búngiu, gayáraagili jadügüni le lubeíbei Búngiu láuriögüü laríñagun jarítagun guánarügüü joun luágu le buídubei lúma le wuríbabei. <sup>15</sup>Láu jagáburi, arúfuda jamúti luágu níjein lan lilúrudun Búngiu bürüñu tídan janígi, arúfuda tumúti janígi líra, áni laríñagubei jarítagun joun ánjein gadúnrun jabeí lúmoun madúnrun jamá. <sup>16</sup>Luágume wéyu le lagúseragüdúniña Búngiu sun gürígia lídaangíñe Jesucristu, larítaguba luágu sún buri cátei le, ladúiga lagúseragüdúbei gíñe ásta cátei lé buri arámudagúabei tídan wanígi. Ítara lúba según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabeí.

### Juríu lúma lilúrudun Moisés

<sup>17</sup>Ánjein bugúya le pántabei luágu juríu ban, luágu bárügüdün luágu lilúrudun Moisés lun basálbarun, luágu Búngiu lan le inárüni Bubúngiutebei. <sup>18</sup>Subúdi bumúti lugúndan Búngiu, áni arúfudajati lilúrudun Moisés bun lun banúadajani cátei le buídutimaabei.

<sup>19</sup>Jarítaguatibu búngua luágu gayára lan badúndejan maríjintiña lídoun úma buíti lúma luágu gayára lan bíchugun larúgounga joun ja eíbugubaña lídan lubúriga. <sup>20</sup>Jarítaguatibu luágu gayára lan barúfudajan joun ibidiougua táo luágu Búngiu, lúma lun barúfuduni úma joun ja isérigiñabaña lídan jaffíñen, queísi barítagun luágu ibíja báani sun subúdi lúma inárüni lídan lilúrudun Moisés. <sup>21</sup>Wel, ánjein lubeíti arúfudaja bubeí joun ámu, ¿cági uágu marúfudajan bubeí bun guánarügü? Ánjein apúrichija bubeí luágu lúnti lan míwerujoún lan, ¿cági uágu bíweruja? <sup>22</sup>Ánjein aríñaga bubeí luágu moún lumuti lan jagámaridúniwa jámari gürígia maríeitiña, ¿cámegi badúigei? Ánjein iyéreegu lubeí cátei lánina sándu bun, ¿cámegi bádaragua búngua lídoun buri cátei jánina sándu láu bíwerujani tirísín jalígilisin? <sup>23</sup>Pántatibu láu lilúrudun Búngiu, ába bíchugun minébesei lun Búngiu láu magúñfulirun báani. <sup>24</sup>Tináriün Lerérung Búngiu dan le taríñagunbei. “Jídaangiñeti, jugúya juríu, jadímurejanbei ja mámabaña juríu wuríba luágu Búngiu.”

<sup>25</sup>Adúiga jumúti jugúya juríu igáburi le circuncisión lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu. Buíti igáburi ligía ányaün agúñfulira lúma líbiri lilúrudun Búngiu lé meja líchugubei joun lánigu lídaangíñe Moisés. Ánjein magúñfulirun jumá, manígünti circuncisión ni cáta jun, queígubeirügü madügúniwa lan. <sup>26</sup>Gürígia ja mámabaña juríu, ánjein jadúiga buri cátei le lubeíbei lilúrudun Búngiu, janügúba queísi lánigu Búngiu láu sun merésibirun jamáni circuncisión.

27 Gürígia ja merésibirubalin circuncisión, ába jagúncularun lúma lilúrudun Búngiu, jarúfudunbei jidúnrun, juguya le resíbi jumáalibei circuncisión, ja magúncularunbalin Lerérung Búngiu, láu sun jun lan labúrudiwa. 28 Le juríubei le tímatimaati, máma boúgudigínerügi libiti juríu lan, máma gíñe láurügi wadúgüni cátei le boúguditi wabiti lánigu wamá Búngiu. 29 Láu wafálarumi Búngiu táu sun wanígi, lánigu wagía le tímatimaati, wáfaaguba táu sun wanígi lun wadúgüni lugúndan, lugúndun ni cáta circuncisión lun Búngiu. Ítara lína lubeíti, gürígia le lánigubei Búngiu tídaangiñe lanígi, ligía buídubei ligíbugiñe Búngiu íbini jarítagun gürígia luágu mabuídun lan.

**3** <sup>1</sup>Queísi ítara lína lubeí, ¿jalíaneinti jagáñiragüle gürígia lueígiñe juríu jamá? ¿o cágí lubuíduna lerésibirúniwa circuncisión? <sup>2</sup>Sarágú, áni gíbeti gíñe lébuna. Furúmiñeti cátei, rúlumuti Búngiu lerérung joun juríu. <sup>3</sup>Ánjaña ni jádaangiñe juríu, múaraantiña lúma Búngiu, ¿magúncularunbei funági Búngiu láu lerérung ladúiga líra? <sup>4</sup> ¡Máma lína! Lubáragiñe líra, lagúncularuba Búngiu láu lerérung láu sun yé jama sun gürígia uboúagu. Taríñajare Lerérung Búngiu.

Babájüdúba queísi richáti lídan le baríñagubei,  
áni buídubei báfuridun dánme le bagúserawagüdún.

<sup>5</sup> Ábanya álügündajani. ánjein seríwi lubeí luríban wagáburi lun larúfuduni luágu richágu lan Búngiu, ¿cábagi waríñaga? ¿Maríchati funági Búngiu lugúndun larúfuduni ligáñi luágu luríban wagáburi? (Nadímuñrejañatia queísi gürígia.) <sup>6</sup> ¡Máma lína! Lugúndun lun jamúga múaran lan Búngiu, ¿ida lína jamúgagi lagúseragüduniña gürígia?

<sup>7</sup> Ánjein gíñe seríwi lubeí wayéeni lun weírigutimá lan linárün Búngiu, ¿cáti uágu laríñawagúa wawágu luágu gafígooun wamá? <sup>8</sup> ¿Lúnti lubeí jamúga ladúgiñi wuríbani lun larijoúniwa le buídubei? Niján cátei le jaríñagubei sarágú gürígia luágu ligía lan warúfudajabe. Gürígia ja aríñagubaña ítara, lúnti jamúga jasíadirúniwa.

### Sun wagía gadúnruntiwa ligíbugiñe Búngiu

<sup>9</sup> ¿Ida liñági? ¿Buítimaatiwa wagía juríu súggú jáu gürígia ja mámabaña juríu? ¡Uá! Lugúndun arúfuda wamáali luágu dándu lan juríu queísi máma juríu lábugiñenánu lubáfu figoú. <sup>10</sup> Taríñajare Lerérung Búngiu.

Úati ni ában gürígia richáguati ligíbugiñe Búngiu, ni íbini ábanrügi,

<sup>11</sup> úati ni ában ánjaruti lun gunfaráanda lan,  
úati ni ában álujati Búngiu.

<sup>12</sup> Yuríguaaña súngubei, níndünjaña lídoun féridi.

Úati ni ában adügüti le buídubei, ni íbini ában.

<sup>13</sup> Eyéeraguatiña láu jayúma,

júnren lína jayúma lun jadímuñrejan lagúbüri dimúrei le mínsiñeguti queísi limínsiñegun líjeme umúajaü júnren lárigiñe líchugúniwa jiláali níjin.

Yúsú jamúti jayúma lun jagádeirun jíri gürígia furése queísi

láfarajan lupeísini jéwe.

<sup>14</sup> Anábajani rügűñein jadímurejan lau jeyéreejabu.

<sup>15</sup> Furéseti jagúdi lun joúdin áfaraja.

<sup>16</sup> Barúti jagáburi gürínguaü lúma igárigu,

<sup>17</sup> áni ibídiñeti úma lánina darángilaü joun.

<sup>18</sup> Marítagungubeítiña luágú lanúfudewa lueí Búngiu.

<sup>19</sup> Subúdi wamúti luágú sun lan le laríñagubei binádu lilúrudun Búngiu, joun lan ja lábugiñebaña lúrudu ligía laríñagei, lun jasúbudiruni gürígia jagía luágú gafígoun jamá. Ítara líña lubeíti, gadúnrun jamá sun gürígia ligíbugiñe Búngiu, dándu juríu queísi ja mámabaña juríu. <sup>20</sup> Lugúndun úabeí ni ában eréderuti richágú ligíbugiñe Búngiu lueígínerügü ladúgüni le lubeíbei lúrudu, lúnrügü lasúbudiragüduni lúrudu woun luágú gafígoun wamá lesériwida.

### Lídaangiñe afíñeni liábin asálbaruni

<sup>21</sup> Guetóti arúfuda láali Búngiu woun ída lúba lan ligáburi gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe boúgudin lueí lúrudu lé meja líchugubei lídaangiñe Moisés. Gayáraati wasúbudiruni líra láu walíijanun líliburuna to meme lílúrudun Moisés, túma jalíburun profétagu. <sup>22</sup> Láu waffínerun luágú Crístu, gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, áni ában lan ladúgüni Búngiu líra joun sun gürígia, <sup>23</sup> lugúndun afígounjaña sun gürígia áni siñáti lagúndaarun Búngiu jáu. <sup>24</sup> Láu lareíni Búngiu, resíbi lumútiña sun gürígia queísi lánigu, mafáyeijaanga jagía luágú, lugúndun fáyeijali Crístu luágú wafígoun lun gayáraabei lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu. <sup>25</sup> Adúgati Búngiu lun lébunabei lan ferúdun Crístu láu loúnwen luágú wafígoun, áni lídaangiñe wafíñerun luágú queísi Wasálbaragüle liábin ferúdun woun. Láu loúnwen Crístu queísi afáyeiragülei luágú figoú, ába larúfuduni Búngiu luágú úaragua lan áni iyéreeguti figoú lun. Ába lachíbuni líta Crístu jafígoun gürígia já meja aganoúbaña lídan dan le sügújalibei, le uágubei mafáyeijagüdün lúañabaña lan, <sup>26</sup> chibá lumuti gíñe jafígoun ja aganoúbaña lídan buri dan le, lun larúfuduni luágú úaragua lan, áni sun ja affínebaña luágú Jesucristu queísi Jasálbaragüle barú lumútiña queísi úaraguatiña.

<sup>27</sup> Queísiti ítara líña lubeí, ¿cáti asúseredubei lun japántan gürígia luágú lubuídun jagáburi? Gumúguati. ¿Cági uágú? Lugúndun lun jamúga gayára lan wasálbarun láu lubuídun wagúñfulirun lúma binádu lilúrudun Búngiu, gayáraati jamúga wanáangun woúngua, queísi sálbañu wáña lubeí láurügü wafíñerun luágú Crístu, gumúguia lóbuna wanáangun woúngua. <sup>28</sup> Subúdi wamáali lubeíti buídu luágú resíbi láani Búngiu gürígia le afíñeti luágú Crístu queísi gürígia richáguați, mebéreresegúnga ánjein gúnfulijali lubeí lúma lilúrudun Moisés lúmoun magúñfulirungili lan.

<sup>29</sup> ¿Juríu rügűñanu funági Gabúngiutei Búngiu? ¿Ma funági gíñe Jabúngiute ja mámabaña juríu? Jabúngiute gíñe, <sup>30</sup> lugúndun ában rügűñein

Búngiu, le erésibirubaliña sun gürígia ja afíñebaña luágu Jesucristu queísi Jasálbaragüle, mebérresenga ligía ánjein resíbi jabálin circuncisión lúmoun merésibirun jamáni. <sup>31</sup> ¿Wayúsuruñein lubeíti afíñeni luágu Crístu lun warúfuduni luágu mebégi lan binádu lilúrudun Búngiu guetó? ¡Uá! Lubáragiñe líra, warúfuduñein luágu buídu méme lan lúrudu ligía.

### Jémpulu luáguti Abrahám

**4** <sup>1</sup>¿Cábatí waríñaga luágu Abrahám, le binádu wáguchi, wagía juríu?  
<sup>2</sup>Lun jamúga lueígiñe lan ladúgün cátei buíti lerésibirei Búngiu queísi ában gürígia richáguati, gébunati jamúga lapántajan, máma ligíbugiñe Búngiu. <sup>3</sup>Taríñajare Lerérun Búngiu. “Afíñetí meja Abrahám luágu Búngiu, luágu lafíñen lerésibirei queísi wügúri richáguati.” <sup>4</sup>Dan le ladúgün gürígia ában wadágimanu, fáyeiti le libíjubei lebégi luwádigimari, máma edéweejani. <sup>5</sup>Anjeinti gürígia le asálbärti lídaangiñe lifígoun láurügü laffíñerun luágu Búngiu le erésibirubaliña gafígoountiña, lerésibirubei Búngiu queísi ában gürígia richáguati luágu lafíñen, anáti líra, edéweejani. <sup>6</sup>Davíd guánarügü adímurejati luágu jagúndan gürígia ja lerésibirubaña Búngiu queísi richáguatiña luágurügü jafíñen, mebérresenga ligía ca lán meja jadúgübei. <sup>7</sup>Laríñajare Davíd.

Gúndaatiña gürígia ja ferúduna lubáña Búngiu jaríban, áni chibáwa ligía jafígoun.

<sup>8</sup>Gúndaati gürígia le lanúgübei Búngiu queísi gürígia mafígoounjaangili. <sup>9</sup>¿Joúnti rügúñenein funásan ja erésibirubalin circuncisión, ódi joúnti gíne ja merésibirunbalin? Joúnti sun jawúyeri gürígia ugúndani ligía. Aríñagaadiwa luágu resíbi láani Búngiu Abrahám queísi wügúri richáguati, luágu lafíñen. <sup>10</sup>¿Ída bugági lerésibirei, lárigiñe lerésibiruni circuncisión ligía ódi lubáragiñe? Máma lárigiñe, lubáragiñe. <sup>11</sup>Lárigiñe larúfuduni Abrahám lafíñen luágu Búngiu, ligía lerésibiruni circuncisión queísi seíni luágu resíbi láali lan Búngiu queísi wügúri richáguati ladúiga lafíñen luágu. Ítara lína gíne liábin Abrahám lun jáguchibeí lan sun ja afíñebaña luágu Búngiu merésibirunga circuncisión, áni resíbi lumútiña gíne Búngiu ítara queísi richáguatiña. <sup>12</sup>Jáguchi gíne ja resíbi jamáalibeí circuncisión Abrahám, ja afíñebaña luágu Búngiu queísi lafíñerun Abrahám lúmagiñe lubáragiñé meja lerésibiruni circuncisión.

### Gúnfuliti Búngiu láu lerérún

<sup>13</sup>Aríñagatí meja Búngiu lun Abrahám luágu líchugubei lan uboú lun jáu sun linébaanfaangu queísi jalágaante, máma ladúiga lagúnfuliruni Abrahám lilúrudun Búngiu líchugúa dimúrei le lun, ladúiga lafíñerun luágu Búngiu, ába lerésibiruni Búngiu queísi ában wügúri richáguati. <sup>14</sup>Lun jamúga já rügúñanu lan íchugubalin jeménigi luágu jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu erésibira alágan, málati lubeíti jamúga jafíñerun ja eménigidubaña

luágu jaffíñen luágu Búngiu lun jerésibiruni. Málati jamúga gíñe dimúrei le líchugubei Búngiu luágu alágan lugúndun lídan linárün cátei, mabáfutiña gürígia lun jagúncirikun lúma lilitrudun, <sup>15</sup>barúrugü lumúti lilúrudun Búngiu ligáñi jawágun gürígia luágu magúncirikun jamáni. Ánjein le ní lumuti úa lan lúrudu, úati gíñe díru luágu ladúraawagún.

<sup>16</sup>Ligía, lun lubeí derégüda lan dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám joun sun linébaanfaangu, lúnti méja ábanbei lan edéweejani luágurügti affíñeni. Mámarügü joúnti ja lábugiñebaña lilúrudun Búngiu le líchugubei joun juríu lídaangiñe Moisés dimúrei ligía, joúnti gíñe sun ja mámabaña juríu áni máma gíñe lábugiñeañanu lúrudu ligía, ába jafíñerun luágu Búngiu queísi lafíñerun Abrahám luágu. <sup>17</sup>Ligfbugiñe Búngiu, níubinti lubeíti Abrahám lun wáguchibei lan sun wagía le afíñebi luágu Búngiu, queísi taríñagun Lerérun Búngiu. “Adúga náadibu lun jáguchi ban sarágu mútu.” Gabáfuti Búngiu lun ladúgüni líra queísi gabáfu lan lun líchugun ibágari joun jiláaña, níjeingüdaleí buri cátei le úagili.

<sup>18</sup>Láu sun uá lán yebe eménigini luágu Abrahám lun garaú lan ladúga weíyaali lan, weíya tuguya Sára, afíñeti dán meja le laríñagubei Búngiu lun luágu ítara líba lan jíbe ladúgawagun queísi warúguma. Ába lasúseredun ítara lun jáguchibei lan sarágu mútu. <sup>19</sup>Meféridirun lumúti lafíñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, láu sún meja yaráfaali lan lun lagúncirikun san irúmu, áni weíyaaru gíñe Sára lun tagáraüdün. <sup>20</sup>Maloúguadunti lafíñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, weíritimáarügti lafíñen. <sup>21</sup>Rúti uweíriguni lun Búngiu láu ában ichoúruni le tímatimaati luágu gabáfu lan Búngiu lun ladúgüni sun le uágubei laríñaga. <sup>22</sup>Ligía lerésibirunbalin Búngiu queísi wügúri richáguati, luágu lafíñen.

<sup>23</sup>Cátei le, luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia luágu jafíñen, mámarügü luágu Abrahám labúrjoúa, <sup>24</sup>labúrjoúna gíñe wawágu. Lugúndun luágu wafíñen, resíbi lumútiwa gíñe Búngiu queísi richáguatiña, wagía le afíñebi luágu le ásaaragüdúbalin Wabúreme Jesúsu lídaangiñe oúweni. <sup>25</sup>Jesúsu le edéregerúabei lun loúnwen luágu wafígoun, ába lásaarun lídaangiñe oúweni lun larúfuduníwa richáguanu ligíbugiñe Búngiu.

### Niján lébubei weréderun madúnrunga

**5** <sup>1</sup>Queísite resíbi láadiwa lubeí Búngiu láu wafíñerun luágu, lídaanjadiwa dan lúma, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu. <sup>2</sup>Ladúga Crístu, biníwadiwa lubeí láu wafíñen luágu, derégüdagü wáña lídan lareíni Búngiu, áni gúndaatiwa láu eménigini luágu gafáanranbadiwa lan lídan luweírigun Búngiu. <sup>3</sup>Áni máma rügúñein líra, gúndaatiwa gíñe lídan wasúfurirun ya uboúagu, lugúndun subúdi wamúti luágu ru lan asúfuriruni gurásu woun, <sup>4</sup>buídugüda lumúti gurásu wagáburi, áni láu líra, gayára lan weménigidun lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigun Búngiu yágüta

siélu. 5 Áni máburujanbei warúna lurúma eménigini le, ladügübei Búngiu le aríñaga láalibei woun ladüga línsiñejabu woun. Sandí wamaali línsiñejabu, buíngüda láaru wanígi láu línsiñejabu, láu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

6 Ladüga línsiñejabu Búngiu woun, queí meja le mabáfu wabeí lun wasálbaragun woúngua lídaangiñe figoú le gádaanbaliwa, ába loúnajani Crístu lídan óra le lanúadirubei lun loúnwen wawágu, wagía le gafígonbe. 7 Mámá cátei ménreengunti lun loúnwen ában gürígia jawágú ámu gürígia, ni íbini lueígiñe ában gürígia le buídubei, láu sun níjein lan gürígia gayáraati jamúga loúnwen lueígiñe ában gürígia le buíti le tímatimaati. 8 Ánjein Búngiu, ába larúfuduni luweírin línsiñejabu woun láu loúnajani Jesucristu le Liraú lun loúnwen wawágu, láu sún meja gafígonbadiwa lan. 9 Guetóti, láu resíbi láadiwa lan queísi gürígia richáguatiña láu loúnwen Crístu wawágu, choúrutimaati luágú weséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu le línbei láburujan jawágú gafígonbadiwa lidaanme luwéyuri agúseruni. 10 Lugúndun ánjein ru lubáliwa Búngiu lídan dan lúmagua láu loúnwen Liraú dán meja le láganigídiwa, choúrutimaati luágú lasálbarubadiwa lan le gumúti, luágú Liraú le wínwañubei lúma, siélu. 11 Áni máma riügúñein cátei le, gúndaatiwa gíne lúma Búngiu lídoun buri dan le, lidaangiñe Wabúremé Jesucristu, le ídaangiñebei lidaanjadiwa lan dan lúma Búngiu.

### Adán lúma Crístu

12 Ítara queísi lidaangiñe lán meja ábanrügú wügúri le gíribei Adán lebélura figoú uboúagun, ába lanúgumi figoú oúweni lúmagua queísi lafáyeija, ítara línia gíne joúweguba lubeí sun gürígia lugúndun afígonjatiña súngubei.

13 Lubáragiñé meja líchuguni Búngiu lilúrudun joun gürígia lídaangiñe Moisés, añájeinjaña méja gürígia afígonjaa uboúagu, láu sun úagili lan lúrudu ligía lun gayáraabei lan jadúraaguni. 14 Láu sun líra, lúmagiñe meja lidáani Abrahám darí lúmoun lidáani Moisés, jilátiña gürígia luágú jafígon láu sun máma lan ladüga magáambadi jamá jafígonbe queísi ladügumi Adán le magáambadibeí lun lerérun Búngiu lun. Lueígiñe ában oúbaü, Adán liyawa Crístu le línbei liábin, ladüga biángubei jagía barútiña som cátei joun gürígia.

15 ¡Ámuñegueinarügú gíne cátei le janúgübei joun gürígia! Barúti Adán oúweni joun sun gürígia láu lafígonjan, ánjeinti Crístu, barúti asálbaruni joun sun gürígia, áni weíriti asálbaruni le líchugubei Búngiu láu lareíni woun lídaangiñe Crístu siügú láu lifígon Adán. 16 Weíriti gíne le líchugubei asálbaruni siügú láu le líchugubei lifígon Adán woun. Ladügarügú ában figoú, chü'lüti oúweni joun sun gürígia, ánjeinti ladüga loúnwen Crístu wawágu, ferúdunawati sun wafígon le gíbebei, resíbi lumútiwa Búngiu queísi gürígia richáguatiña. 17 Ánjein gabáfu lubeí oúweni jawágú sun gürígia ladüga lidúnrún ábanrügú wügúri—Adán, choúrutimaati luágú sun lan gürígia ja lerésibirubaña Búngiu láu lareíni queísi gürígia richáguatiña, jabíjubei ibágari magúmuchaditi lúma Búngiu, jarúeijaba úara lúma Crístu, ladüga ábanrügú wügúri ligía.

<sup>18</sup>Ítara queísi líchuguniña Adán sun gürígia lábugiñe lisíadin Búngiu lun joúnwen láu ladúgünü le áubei magúndan lan, ítara lína gíne lagídaruniña Crístu gürígia lábugiñegiñe asíadiruni ligía, rúleí ibágari magúmuchaditi joun láu ladúgünü lugúndan Búngiu lun loúnwen jawágu. <sup>19</sup>Ladúga lubeíti lumágaambadi ábanrugiü wügúri, nübintiña sun gürígia lun jafígounjaba lan, ítara méme gíne, ladúga lagáambadi ábanrugiü wügúri, gayáraati jayábin sun gürígia lun richágu jamá ligíbugiñe Búngiu.

<sup>20</sup>Rúati lilúrudun Moisés woun lun gayáraabeí lan wasúbudiruni cátei lan figoúbei. Láu sun gíbe lan figoú uboúagu, weíritimaabeí lareíni Búngiu lun lachibuni sun figoú ligía. <sup>21</sup>Ítarati queísi gabáfu lán meja figoú lun lanúgünü oúweni, ítara gíne gabáfuti lareíni Búngiu lun ladúgünüña gürígia richágu ligíbugiñe, lúma lun líchugun ibágari magúmuchaditi joun lídaangiñe Wabúreme Jesucristu.

### Jilánu wáña lun figoú, wínwañu lun wesériwidun lun Crístu

**6** <sup>1</sup>¿Cábatí waríñaga? ¿Wasígiruba afígounja lun larúfuduntima Búngiu lídaangiñe lareíni woun? <sup>2</sup>¡Máma lúba! Wagía, jiláadiwa lun figoú, ¡ída lubáti gayára lan wasígirun afígounja? <sup>3</sup>¿Ibídiñeti jun luágu láu lan lídan wamá ában lúma Crístu láu wabásterun, queísigubeirügi jamúga lídaañadiwa lan gíne ában lúma lídan loúnwen, lun mabáfujali lánme figoú wawágu? <sup>4</sup>Láu wabásterun, queísigubeirügi jamúga bunáwa wamá úara lúma Crístu, áni reídeitiwa jilánu lun figoú. Queígubeirügi sarágüda láani Wáguchi Búngiu Crístu lídaangiñe oúweni láu luweírin lubáfu, sarágüda láadiwa gíne lun isérijali lan wabágari.

<sup>5</sup>Lugúndun ánjein núbín wabeí lun lídaanbadiwa lan ában lúma Crístu lídan ában oúweni líbe loúnwen, ítara wába gíne lídan lásaarun lídaangiñe oúweni. <sup>6</sup>Subúdi wamúti luágu dáwagua lan binádu meja wagáburi lúma Crístu luágu gurúwa lun lagünrinchawagún lubáfu figoú lé meja wawágubei, lun merédeediwa lan queísi idámuni esériwida lun figoú queísi wayúbudiri. <sup>7</sup>Lugúndun le jiláalibeí, furíjali lídaangiñe figoú. <sup>8</sup>Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Crístu, gayáraati wafínerun luágu wabágariduba lan gíne lúma, <sup>9</sup>lugúndun subúdi wamúti luágu sará lan Crístu ában weíyaasu lídaangiñe oúweni, moúnwendügúyiaali, mabáfujali oúweni luágu. <sup>10</sup>Dan le loúnwenbei Crístu, ába lagúmuchaguagüdüni lubáfu figoú lun sun dan, áni ibágari le labágaridubei guetó, lun méme lesériwidun lun Búngiu labágaridei. <sup>11</sup>Jugúya gíne, rúguia jumá júngua queísi jiláguaña lun figoú, áni wínwañu lun jesériwidun lun Búngiu, lídan ában lúma Crístu Jesús le Wabúreme.

<sup>12</sup>Ligía, mígira jumá lubeí lun gabáfu méme lan figoú juágu, afósuraün lun jadúgünü luríban jayúmajan. <sup>13</sup>Míchaagua jumá júngua lun figoú lun layúsuruni júgubu lun cátei wuríbati. Lubáragiñe líra, derégegua jumá júngua lun Búngiu queísi gürígia jiláaña, ábaya jabágaridun, derége jumeí júgubu lun Búngiu lun layúsuruni lun cátei buíti. <sup>14</sup>Mabáfujalíme

figoú juágu, lugúndun mámaadün lábugiñe lilúrudun Búngiu, lábugiñejadün lareíni lun gayára lan jadúgiñi lugúndan.

### Ában jémpulu luágú idámuni

<sup>15</sup> Queísiti máma lubeí lídaangiñe wagúñfulirun lúma lilúrudun Búngiu le líchugubei lun Moisés liábin wasálbarun, lídaangiñe werésibiruni lareíni Búngiu, ¿gayáraati lubeíti wabágaridun lídan figoú ladúga líra? ¡Siñáti!

<sup>16</sup> ¿Ibídiñeti jun luágú le lan únti jíchaagua júngua lun jídin láu le lubeíbei lidámuñadün lan? Gayáraati lubeíti janúadajan cába lan un jíchaagua júngua, lún yebe figoú le íchugubei férídi, o lun lan agáambadi lun Búngiu, le íchugubei ában ibágari richáguati. <sup>17</sup> Teínqui níña lun Búngiu luágú láu sun lan lidámun jumá meja figoú, guetó jídiña láu ligáburi arúfudajani buíti le jagáambubei, táo sun janígi. <sup>18</sup> Mámaadün idámuni lun figoú, lidámunjadün Búngiu. <sup>19</sup> (Nadímurejaña jun láu jémpulu le, le luáguti idámuni lúma labúreme, lúntima gunfaráanda jumánina.) Ítara queí meja lidámun jumá sun luwúyeri figoú, guetó lúnti jiábin lun lidámun jumá buri cátei le buídubei, lun jabágaridun ában ibágari derégeguañu lun Búngiu.

<sup>20</sup> Lídan buri meja dan ligíra, dán meja le lidámuñadün lan figoú, mebereseguntún meja lun jabágaridun ában ibágari buíti ligíbugiñe Búngiu. <sup>21</sup> ¿Ca mejáti cátei buíti lanúgübeí buri cátei ligía jun le áubei buri nibúsigari jumá guetó? Ni cáta buíti, férídi rügúñein lanúga jun. <sup>22</sup> Ánjeinti guetó, mámaadün lábugiñe lugúmadin figoú, lidámunjadün Búngiu, barútiti cátei le arúmani tun janígi lúma ibágari magúmuchaditi jun. <sup>23</sup> Lugúndun oúweni lafáyijabeí figoú, ánjeinti edéweejani le líchugubei Búngiu woun, ibágari le magúmuchaditi ladúga lídaañadiwa lan ában lúma Wabúreme Jesucristu.

### Ában jémpulu lídaangiñeti maríei

**7** <sup>1</sup> Nidújeñu, jugúya le subúdijabúbei lun lúrudu, subúdi jumáali luágú dán rügúñein lan wínwangili ában gürígia, ligía lábugiñenein lan lúrudu. <sup>2</sup> Quei jamúga, ában wúri to marfeitu, rúlumutu lúrudu lóbun lagúmadijan túmari sun dan le wínwangili lan, ánjein oúwe túmari, boúgudijaru lueí lúrudu le íchugubarun lábugiñe lagúmadijan túmari. <sup>3</sup> Ánjoun lubeíti agánawa lúma ámu wügúri sun wínwangili lan túmari, tadúgüña figoú le gíríbei adultériu, ánjein oúwe túmari, gidáaru lábugiñegiñe lúrudu ligía, áni gayáraati tamárieidun lúma ámu wügúri, madúgüntu adultériu.

<sup>4</sup> Ítara gíñe jugúya, nidújeñu, láu loúnwen Crístu, furíjadün lábugiñegiñe lagúmadijan lilúrudun Moisés queísi wúri to jiláali túmari, ába tagámaridun ámu. Guetó, lánijadün Crístu, le saráalibei lídaangiñe oúweni, lun gayáraabeí lan jesériwidun lun Búngiu le gumúti. <sup>5</sup> Lubáragiñé meja werésibiruni Crístu, seríwiti meja lilúrudun Moisés lun lagáguduni

luríban ayúmajaní wádan, áni ligía cátei le anúgübalíwa lídoun oúweni. <sup>6</sup>Ánjeinti guetó, jiláadiwa lun lúrudu ligía lé meja gámabaliwa lábugiñe lubáfu, guetó furáangujadiwa lun wesériwidun lun Búngiu lídan iséri luwúyeri, táu sun wanígi, láu ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu woun, máma queísi idámuni lun binádu lilúrudun Búngiu le bürúwabei.

### Igáburi lánina figoú le wádaanbei

<sup>7</sup>¿Waríñaguba lubeíti luágú wuríba lan binádu lilúrudun Búngiu? ¡Máma líña! Láu sun líra, lúrudu asúbudiragüdúbalin figoú nun. Ibídiñeti jamúga nun luágú figoú lan lawámadirun jamégen ámu ánjein jamúga maríñagunti lúrudu. “Mawámadirabeí jamégen ámu.” <sup>8</sup>Ladíuga méme gumádi le, ába lagáguduni igáburi lánina figoú le nídaanbei sun luwúyeri luríban ayúmajani nídan. Lugúndun lun jamúga úa lan lúrudu, larúmuguñá yebe lubáfu figoú. <sup>9</sup>Níjein meja ában dan, lubáragiñe nasúbudiruni laníchigu lilúrudun Búngiu le tímatimaati, ába narítagun luágú úaragua lan nigáburi ligíbugiñe Búngiu, dan le nasúbudirubalin laníchigu lúrudu ligía, ába nasúbudiruni luágú gafigoun nan, luágú lídaañadina lan úma lun férideri. <sup>10</sup>Ítara líña, lúrudu le jamúga lúnbei yebe líchugun ában ibágari buíti nun, arúfudarügi lumúti nidúnrun lúma lafáyeiruaja. <sup>11</sup>Lugúndun lárügündün igáburi lánina figoú le nídaanbei lueígiñe lúrudu ligía, ába leyéeragunina lun nadúgüni le wuríbabei, ába lanúgünina lídoun férideri láu meme lúrudu ligía.

<sup>12</sup>Sánduti lubeíti lilúrudun Búngiu lídaangua, sánduti giñe sun gumádi le lídaanbei, úaraguati, áni buíti. <sup>13</sup>¿Ligía funásan cátei buíti le anúgübalina lídoun férideri? ¡Máma líña! Niffigoun anúgübalin neféridirun nun, áni ítara líña larúfuduni luágú figoú lan, láu cátei le buídubei, le méme lúrudubei, lanúgana igáburi lánina figoú le nídaanbei lídoun férideri, áni ítara líña larúfuduni lilúrudun Búngiu luágú wuríba lan figoú le tímatimaati.

<sup>14</sup>Subúdi wamúti luágú lídaangiñe lan Sífiri Sándu líchigei Búngiu lilúrudun, ánjeinti áu, queísi wügúri garaúwarügütí, alúgurúañu níña queísi idámuni lun lubáfu figoú. <sup>15</sup>Úati gunfaráanda náani ca lan susérebei nun, madúgün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadúgün, nadúgei cátei le iyéreegubei nun. <sup>16</sup>Ánjein le lubeí mabúseerun nubeí nadúgün ligía nadúga, úaraguati nisáminan lúma lilúrudun Búngiu luágú cátei le buídubei, áni láu líra, arúfuda numúti luágú barúnaami lúrudu quei cátei buíti. <sup>17</sup>Mámaadina lubeíti áu adúgübalin cátei wuríbati le nadúgübei, igáburi lánina figoú le nídaanbei, ligía adúgübalin. <sup>18</sup>Subúdi numúti luágú úa lan ni cáta buíti nídan boúgudin lueí Búngiu, áu queísi wügúri garaúwarügütí. Buséntina jamúga nadúgüni le buídubei, siñáti nadúgüni. <sup>19</sup>Madúgün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadúgün, nasígirarüga adúgei wuríbati le mabúseerun nubeí nadúgün. <sup>20</sup>Ánjein lubeíti le lubeí cátei le mabúseerun nubeí nadúgün ligía nadúga, lídan linárün cátei, máma áu le láni Búngiu adúgübalin, igáburi lánina figoú le nídaangilibei, ligía adúgübalin.

<sup>21</sup> Niján cátei le asúseredubei nun. dan le busén nan nadügüni le buídubei, wuríbati rügúñein nadárrira nídan. <sup>22</sup> Lídan nisáminan, jínsiñeti lilúrudun Búngiu nun, <sup>23</sup> áni aríjatina luágú níjein lan cátei nídan, ageíndaguti lúma nisáminan, cátei ligía, igáburi lánina figoú le nídaanbei, le gámabalina adaürúwañu.

<sup>24</sup> ¡Fugiábu áu! ¿Cába eséfurana lídaangiñe igáburi lánina figoú le nídaanbei, le anúgúbalina lídoun oúweni? <sup>25</sup> Búngiu gubeírugi, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu. ¡Teínqui nína lun Búngiu! Gunfaráanda numúti lubeíti luágú áu lan láu náni núngua, úouga lubáfu Crístu nuágú, buséntina jamúga nagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, siñá numuti ladúga igáburi lánina figoú le nídaanbei, seríwirügtina lun figoú queísi lidámun.

### Wabágori lúma Sífiri Sándu

**8** <sup>1</sup> Guetó, gidáwaali jadúnrun gürígia ja lídaanbaña ában lúma Jesúsu. <sup>2</sup> Rúlaali Crístu láni Espíritu woun, áni Espíritu ligía, rúti iséri ibágari woun, furíguda láadiwa lábugiñegiñe lubáfu figoú le antígúbaliwa lídoun oúweni. <sup>3</sup> Mabáfuti meja lilúrudun Búngiu lun lagídaruníwa lábugiñegiñe lubáfu figoú ladúga turíban wanígi, wagía gürígia garaúwarügtiña. Ába ladúgüni Búngiu le lásiñerubei lilúrudun adúga láu loúnajani Liraú uboúagun queísi gürígia garaúwarügtiña le gíne gayáraati lafigounjan (láu sun, mafígounjan lan). Ába loúnwen Liraú Búngiu, le Jesucristubei, luágú waffigoun, ába lagúmuchaguagüduni lubáfu figoú wawágu láu loúnwen. <sup>4</sup> Ladúgünbalin Búngiu líra, lun gayáraabeí lan wadügúniwa gürígiame richáguatiña queísi lagúmadijan lilúrudun, gürígia ja mabágaridunjaña lánina lídan luríban jagúndan, ja abágariduñabaña guetó queísi lugúndan Sífiri Sándu.

<sup>5</sup> Ja abágaridubaña queísi jagúndan queísi gürígia garaúwarügtiña, luágú riügúñein cátei le lánina uboú jarítagua, áanjaña ja abágaridubaña queísi lugúndan Sífiri Sándu, luágú cátei le lánina siélu jarítagua. <sup>6</sup> Dan le jabágaridun gürígia queísi jagúndan, marítagunga jagía luágú Búngiu, barú lumútiña lídoun oúweni, ánjeinti dan le jabágaridun queísi lugúndan Sífiri Sándu, barú lumútiña lídoun ibágari tímatimaati lúma darángilaü. <sup>7</sup> Ja arítagubaña luágú cátei le lánina uboú le, láganíñu Búngiu lugúndun mája jána, áni siñá ligía jíchaagun joúngua lábun lilúrudun. <sup>8</sup> Ligía, ja lubeí abágaridubaña láu jagúndan queísi gürígia garaúwarügtiña, siñáti jadúgüni lugúndan Búngiu.

<sup>9</sup> Ánjeinti jugúya, mabágaridunjadün lídan jugúndan queísi gürígia garaúwarügtiña, jabágariduña lídan ában lúma láni Búngiu Espíritu, queísi aganoúa lubeí jídan. Le úabei láni Crístu Espíritu lúma, máma lánigu Crístu. <sup>10</sup> Ánjein wínwán lubeí láni Crístu Espíritu jídan, wínwánboun juwáni lun sun dan ladúga tarufudúniwa richáguáñu ligíbugiñe Búngiu, láu sun loúweba lan júgubu ladúga figoú le lídaanbei uboú le. <sup>11</sup> Ánjein wínwán lubeí láni Espíritu jídan, Búngiu méme le ásaaragüdúibalín Jesucristu lídaangiñe oúweni, líchuguba ibágari iséri lun júgubu le goúwedadibeí, lídaangiñe láni Espíritu le jídaanbei.

<sup>12</sup>Ítara líña lubeíti, nidújeñu, lúnti wagúnsfulirun lúma Sífiri Sándu le wádaanbei, máma lúma wagúndan queísi gürígia garaüwarügütíña.

<sup>13</sup>Lugúndun ánjaün abágardarügü queísi jugúndan, queísi gürígia garaüwarügütíña, jeféridiruba, mídinbadün siélu, ánjein jáfara igáburi lánina figoú le jídaanbei jilágubei, láu lubáfu Sífiri Sándu, jabágarduba lun sun dan lúma Búngiu siélu.

<sup>14</sup>Sun ja ladúndejabaña láni Búngiu Espíritu, lirájüñü Búngiu. <sup>15</sup>Sífiri Sándu le jerésibirubei, máma ában espíritu lánina idámuni lúnya lanúfudedagüdúnün lueí láburujan ligáñi Búngiu juágun, Espíritu le jerésibirubei, ligía le adúgíbalún lun lirájüñü jumá Búngiu. Ligía gayára lubeí wagúaruni Búngiu Wáguchi. <sup>16</sup>Geféenti láni Búngiu Espíritu woun luágú lirájüñüjadíwa lan Búngiu. <sup>17</sup>Áni ladúga lirájüñü wamá Búngiu, garíchatiwa gíñe lun alágan siélu le uágubei laríñaga Búngiu woun, le lúnbei gafánran wamá lídaangiñe, lúma Crístu. Ánjein súfuri wabeí luágú Crístu ya uboúagu, gafánraanbadiwa lidan luweírigun yágüta siélu.

<sup>18</sup>Jarítaguatina luágú ni cáta lan le wasúfurirubei ya uboúagu lúmoun uweíriguni le lúnbei wabíjini siélu. <sup>19</sup>Láuñein sarágu ayúmajani lúma eménigini sun uboú le ladúgíbei Búngiu, agúrabei dan le lúnbei jerésibiruni lirájüñü Búngiu jalágaante. <sup>20</sup>Níjein mégeiti luágú sun uboú, máma jamúga ladúga labúseerun, ladúga ítara líña lan labúseeruni Búngiu, <sup>21</sup>láu sun líra, súnwandan níjein lan eménigini luágú lesáfuruba lan uboú lídaangiñe asúfuriruni lúma agádeiruni le gádaanbalin lun gafánraanbei lan lidan jaweírigun lirájüñü Búngiu. <sup>22</sup>Subúdi wamúti luágú chülü lan lúmoun dan le, sun uboú le ladúgíbei Búngiu ayájuati láu igárigu camá ában wúri to agáridutu. <sup>23</sup>Áni máma rügúñein uboú asúfurira, súfuritiwa gíñe, wagía afíñetiña luágú Crístu, láu sun níjeinjali lan Sífiri Sándu wáma queísi lagúmeseraja cátei le lúnbei werésibiruni. Sandítiva ában oúnwenbun igári, áni agúraba wamúti dan le lúnbei wayábin lun lirájüñüjadíwa lánme Búngiu le tímatimaati, dánme le lisérnidun wágubu. <sup>24</sup>Ligía lágüdaja wasálbarun. Merésibirun wamágili sun ubuíduni le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, agúrabajatiwa werésibiruni yágüta siélu. Ánjein jamúga ibíja wamáaliti sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü, mélbunaali jamúga wagúrabajan. Magúrabajaantiña gürígia jerésibiruni cátei le ibíja jamálibei. <sup>25</sup>Queíti merésibirun wamágili lubeí sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, lúnti wagúrabuni láu gurásu.

<sup>26</sup>Ítara méme gíñe, íderagua lumútiwa Sífiri Sándu lidan wadébilin. Queísigubeirügü níjein dan, siñáti wayúmuragun lun Búngiu queísi lubúdubu. Lidan óra ligía, ába líderaguníwa Sífiri Sándu lun waríñaguni luweírin cátei le wasándirubei tídan wanígi lun Búngiu lidan ában luwúyeri le siñáti laríñawagún láu dimúrei. <sup>27</sup>Áni Búngiu, le aríjubarun wanígi, subúdi lumúti ca lan labúseerubei Sífiri Sándu laríñagun wádaangiñe, ába loúnabuníwa Búngiu lugúndun ayúmuraguati Espíritu queísi lugúndan Búngiu.

### Agáñeiruni lídan sun luwúyeri lénreengúnga

<sup>28</sup> Subúdi wamúti luágú aráanse láani Búngiu lun sun lan cátei le asúseredubei woun, íbini asúfuriruni, lun lanúgún butí woun, wagía le jínsiñejabúbei lun, wagía le wájali lan lun lánigu wamá queísi larítaguni. <sup>29</sup> Lugúndun ja lasúbudirubaña Búngiu lúmagiñe lubáragiñe ladígüni uboú luágú lánigubaña lan, fánrein lumútiña lun ítara jamá queísi Liraú, lun Liraú lan íbugañaü joun sun ja lanúadirubaña lun lirájüñü jamá. <sup>30</sup> Játi lanúadirubaña lúmagiñe binárü, wáti gíñe joun, resíbi lumútiña gíñe lúmagua queísi gúrigia richáguatiña, áni ja lerésibirubaña, rúti gíñe ufánrani joun lídan luweírgun queísi lirájüñü.

<sup>31</sup> ¿Cábati warínaga luágú buri cátei le? Queísi lueígiñeñein lubeí wafúleisein Búngiu, ¿cábagi jabáfu wáganiñu wawágú? <sup>32</sup> Mamájaanti Búngiu lun líchuguni Liraú guánarügú lun loúnwen luágú wafúleisein, lubáragiñe líra, ába lederegeruni lun loúnwen waweígiñe, sun wagía, ¿ída lubáti míchugun láani sun líbiri cátei woun queísi líchuguni Liraú woun? <sup>33</sup> ¿Cági gayáraabei líchugun jadúnrun ja anúadaja láañabaña Búngiu queísi lánigu? Búngiu arúfudubaliña quei madúnruntiña. <sup>34</sup> ¿Cáteiti gayáraabei lasíadiruníwa lun féridi? Crístu guánarügú oúwebei wawágú, ába lásaarun lídaangiñe oúweni, guetó níjein ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu Úguchili ayúmuragua wawágú. <sup>35</sup> ¿Cábati gayára lagídaruníwa lueí línsiñejabu Crístu? ¿Liyáraabadiwa funági asúfuriruni, o lénreengúnga, o eíbaajoúni, o ilámaü, o manáanguni, o pelíguru, o oúweni? ¡Uá! <sup>36</sup> Laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Yaráfatiwa lun woúnwen bueígiñe ságü wéyu,

ítara lína joúseruniwa wáganiñu queísi mudún anügútiña lun jafarún. <sup>37</sup> Lídan sun cátei le, ibíja wamúti luweírin lubáfu Crístu, le jínsiñejabúbei woun, lun wagáñeirun lídan sun lénreengúnga. <sup>38</sup> Choúru numúti lubeíti luágú úa lan ni cáta lun lagídaruníwa lueí línsiñejabu Búngiu—ni oúweni, ni ibágari, ni ánjeligu, ni máfianu, ni cátei le guetóbei, ni le lúnbei liábin, <sup>39</sup> ni le siélubei, ni le uboúagubei, ní buri ámu cátei le ladúgübei Búngiu—siñáti lagídaruníwa lueí línsiñejabu le larúfudubei woun lídan Wabúreme Jesucrístu.

### Anúadaja láaña Búngiu Israelítagu lun lánigu jamá

**9** <sup>1</sup> Ináriuni le línbei naríñaguni guetó jawágú nirásan, áu queísi ában afíñeti luágú Crístu, áni meyéejantina, aríñaga tumúti nanígi nun to úaraguaboun líma Sífiri Sándu luágú ináriuni lan. <sup>2</sup> Wefriti nírun, áni súnwandan níjein lan gáriti tídan nanígi jawágú nirásan. <sup>3</sup> Buséntina jamúga lun gíñe lábugiñe nan líñaragun Búngiu, díseñu lueí Crístu, ánjein jamúga ítara líba lubeí gayára lan jerésibiruni Jesucrístu queísi jasálbaragüle lun jasálbarun. <sup>4</sup> Linébaanfaangu Israél jagía, áni resíbi lumútiña Búngiu queísi lirájüñü. Reídeití mejá Búngiu

jádan láu sun luweírigun áni rúlumuti gíñe darádu buri joun líma lilúrudun lídaangiñe Moisés. Arúfudati igáburi joun lun jesériwidun lun, ligílisirugu, áni joun laríñaga luágu loúnajaba lan ában Asálbaragülei. <sup>5</sup>Janébaanfaangu Abrahám, Isáac líma Jacób jagía, lídaangiñe jarásan liábin Crístu, le Búngiubei, le gíñe Súnti Gabáfu, le gadúnamabei lun liñurúniwa líri lun sun dan. Ítaralá.

<sup>6</sup>Mámatia luágu jamúga reídei lan lerérunt Búngiu joun ladíugawagun Israél magúnlirunga, ladúga máma sun Israelítagu lánigu Búngiu le tímatimaati. <sup>7</sup>Máma sun linébaanfaangu Abrahám lirajüñü Búngiu le tímatimaati, aríñagarügüti méja Búngiu lun Abrahám. “Lídaangiñerügüuba Israél ganébaanfaangu ban.” <sup>8</sup>Arúfuda lumúti líra woun luágu úa lan ni ában liraú Búngiu luágürügi lirásan, ja rügúñanu lirajüñü ladúga jassínerun luágu lerérunt, jagía anügúbaña queísi lirajüñü ja tímatimaatiña. <sup>9</sup>Lugúndun niján dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám. “Niábinba dánme le lachílürüün dan ligía, ábame tagáraüdün Sára ában irajü.”

<sup>10</sup>Áni máma rügúñein líra, niján ábanya jémpulu luágu lanúadajan Búngiu. Biángubeí meja tirajüñü Rebéca ában jáguchi, le binádu wadúje Isáac, <sup>11-13</sup>áni dán meja le magúriaoúngiña, madúgungiña gíñe ni cáta ni buíti ni wuríbatí, ába laríñagun Búngiu tun Rebéca. “Lumúsunbei amúleñein le íbugañaü.” Úaraguati gíñe líra líma le aríñawagúbei tídan Lerérunt Búngiu. “Jínsiñetí meja Jacób nun, áanjein Esaú, iyéreegutí nun.” Ítara líña gufrümawa lan lirícha Búngiu lun lanúadajaniña ja únbaña labúseera lagúarun lun lánigu jamá queísi labúseeruni, mebérresenga ligía ca lan jadúgübei.

<sup>14</sup>¿Cábatí waríñaga? ¿Waríñaguba luágu múaran lan Búngiu? ¡Siñáti! <sup>15</sup>Lugúndun laríñajare lun Moisés. “Gareínibadina lun le nabúseerun, gudémejabu áume lun le únti nabúseera.” <sup>16</sup>Ítara líña lubeíti, máma lídaañein wabúseerún o wáfaagun, lugúdemejabu Búngiu woun, lídaañein lugúndan. <sup>17</sup>Tídan Lerérunt Búngiu, bürúwañu líña dimúrei le laríñagubei lun urúei Ejíptona. “Nadúgünbálibu urúeime lun narúfuduni nubáfu buágu, lun gíñe nasúbidiragüdüni níri lídan sun fulásu.” <sup>18</sup>Gudémejabuti lubeíti Búngiu lun le labúseerun gudémejabu lan, derégüdalouén lanígi le únti labúseera ledéreragüdüun.

<sup>19</sup>Baríñaguba lubeíti nun. “Áanjein ítara líña lubeí, ¿cáti uágu líchiga Búngiu díru jawágu gürígia? ¿Cági gayáraabei ladíugün cátei boíguditi lueí lugúndan Búngiu?” <sup>20</sup>Wel, ¿cátabuñadíbugi lun balégejan líma Búngiu? ¿Laríñaguba funági soúdieru lun le adíugübalin. “¿Cáme badíugana ítara?” <sup>21</sup>Garíchatí le adáagubei soúdieru lun ladíugüni le labúseerun láu lubúñe soúdieru, gayáraati ladíugüni ában soúdieru le díseguaati layúsurun, líma ában le ayúsurúti lun furúmieguarügi cátei lídaangiñe ában méme ubúñei.

<sup>22</sup>Ítara méme líña, gabáfuti Búngiu jawágu gürígia, aráanseñu líña lun larúfuduni luweírin ligáñi jawágu gürígia ja gadúnamabaña jagúnrinchawagún. Áfaaga lumúti jaríban láu sarágu gurásu darí guetó <sup>23</sup>lúnrtügi gayára lan

larúfuduni luweírin luweírigun woun, wagía le únbaña gudémejabu lan, ja gíne laráanserubaña lúmagiñe binárü lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigun. <sup>24</sup>Wáti Búngiu woun, jíbiri jádaangiñe juríu, jíbiri jádaangiñe ja mámabaña juríu, <sup>25</sup>queísi laríñagun Búngiu tídan lilíburun Oséas.

Já meja mámabaña nánigu, naríñaguba joun. “Nánigu”, gürígia méja ja mínsiñebaña nun, naríñaguba joun. “Jínsiñetün nun”. <sup>26</sup>Áni lídan méme fulásu le ñí lubei laríñawagúa joun. “Máma nánigu jugúya”,

ñíba laríñawagúa joun. “Lirájüñü Búngiu le wínwanbei”.

<sup>27</sup>Ánjeinti jawágú Israelítagu, ja méme juríubaña, laríñajare Isaías. “Láu sun gíbe jamá ladúgawagun Israél quei ságoun láru béya, biánraürükübaña jádaangiñe erédera lun jasálbarun, <sup>28</sup>lugúndun lagúnfulirubei Búngiu lerérung ligíbuagu uboú lun lagúnrinchaguniña ja magáambadibaña lun, lídan ában igáburi le gumúti, le gíne furéseti.” <sup>29</sup>Queísi méja laríñagun méme Isaías.

Lun jamúga meja mígirun lan Súnti Gabáfu jádaangiñe  
wadúgawagun woun,  
wayábiña jamúga lun ítara wamá queísi ubúrugu buri Sodóma lúma  
Gomórra.

### Juríu lúma ugánu luáguti Crístu

<sup>30</sup>¿Cábatí waríñaga? Luágu ja lan mámabaña juríu, ja mibíjinbalin lilúrudun Búngiu lun jasúbudiruni le buídubei lúma le wuríbabei, jagía anügúbaña quei richáguatiña ligíbugiñe Búngiu ladúiga jaffínerun luágu. <sup>31</sup>Ánjañati ladúgawagun Israél, ja áfaagubaña lun jerésibirúniwa queísi gürígia richáguatiña láurigüü jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, siñá jamuti lúrudu ligía agúnfulira, machúluntiña lun richágua jamá ligíbugiñe Búngiu. <sup>32</sup>¿Cági uágú? Lugúndun máfaagun jamá lun jeréderun buídu ligíbugiñe Búngiu luágurüü jaffínen, jadúgeirüga láu cátei le guánarüü jadúgübei. Ligía jachúgeragunbei luágu Jesucristu queísi “dúbü le achúgeraguágülei”, ladúiga siñá lan jaffínerun luágu queísi Jasálbaragüle. <sup>33</sup>Laríñajare tídan Lerérung Búngiu.

Rútina ában wiígüri le queísigubeirügübei dúbü le achúgeraguágülei  
Sión, dúbü gíne le eíguadagüdúti gürígia.

Ánjeinti le afíñeruti luágu, maságürijanbei.

**10** <sup>1</sup>Nidújeñu, le cátei le uágubei tayúmaja nanígi, lúma le uágubei lun jasálbarun. <sup>2</sup>Aríñagatina luágu jafúleisein luágu níjein lan ában oúnwenbun gúnfuli jádan lun Búngiu, máma queísi laríñagun subúdi jagúnfulin. <sup>3</sup>Ibídiñeti joun ída lína lan ligáburi líchuguniña Búngiu gürígia richáguañu ligíbugiñe, láu igáburi le jabúseerubei jáluajan jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, madúgüngá jameí le labúseerubei. <sup>4</sup>Lugúndun Crístu lébejabeí lagúnfulirúniwa lilúrudun Moisés, áni adúgati lun sun lan ja afíñebaña luágu, jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

<sup>5</sup>Luágu lerésibiruniña Búngiu gürígia queísi gürígia richáguatiña láu jagúnfuliruni lilúrudun, laríñajare Moisés. “Gürígia ja agúnfulirutiña lúrudu le gumúti, jabágarduba luágu lúrudu.” <sup>6</sup>Luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia queísi richáguatiña ligíbugiñe luágu jafíñen, laríñajare. “Maríñagabá tídan banígi. ¿Cába amúdeira siélun?” —queísigubeirügü barárigüdüñein lan Crístu le Wasálbaragüle siélugiñe. <sup>7</sup>Maríñagabá giñe. “¿Cába arárira le ñíjin jabeí jiláaña?” —queísigubeirügü bamúdeiragüdüñein lan Crístu jádaangiñe jiláaña ítara. Úati ni cáta lun wadúgüni lueídügya lun wafíñerun luágu. <sup>8</sup>Cáteiti laríñagubei Búngiu? “Yaráfati ugánu lánina asálbaruni bun, adímurejatibu luágu ugánu ligía láu biyúma, níjein gíñe ugánu ligía tídan banígi.” Ugánu le, elun?” —queísigubeirügü barárigüdüñein lan Crístu le ligía ugánu le lánina afíñeni luágu Crístu le Wasálbaragüle, le wapúrichijabei. <sup>9</sup>Áñjabu aríñaga láu biyúma luágu Jesúsu lan Babúremebi, afíñe amúrú tídan banígi luágu sarágüda láani Búngiu lídaangiñe oúweni, basálbaruba. <sup>10</sup>Láu bafíñerun luágu Jesucristu táo sun banígi, lerésibirabu Búngiu queísi ában gürígia richáguati ligíbugiñe, láu bíchugun fe luágu láu biyúma, basálbara.

<sup>11</sup>Taríñajare Lerérunt Búngiu. “Úati ni ában gürígia le afíñeruti luágu Jesucristu lun laságüríjan luágu lárigiñe.” <sup>12</sup>Ában jáu juríu jáma ja mámabaña juríu, Wabúremebi Jesucristu, ligía Jabúremebi súngubei, áni fulefsei lumútiña sun ja agúarubaña lun lun líderaguniña. <sup>13</sup>Ítara líña quei laríñawagún tídan Lerérunt Búngiu. “Sun ja aguáruti líri Wabúremebi, jasálbaruba.” <sup>14</sup>Ída lubáti gayára lan jagúaruni lun lasálbaruniña ánjein mañíñerungiña lubeí luágu? ¿Ída líba giñéti gayára lan jafíñerun luágu, ánjein magáambungiña lubeí luágu? ¿Ída lubáti gayára lan jagáambun luágu, ánjein uá jabeí apúrichijati ugánu luáguti asálbaruni joun? <sup>15</sup>Ída lubáti gíñe gayára lan japúrichijan gürígia joun ánjein uá cába lan oúnajaña apúrichija? Queísi laríñawagún tídan Lerérunt Búngiu. “¡Ma lubuídun jachílürün ja anúgúbalin ugánu luáguti aráandaruni líma Búngiu, apúrichija jameí ugánu buíti luáguti asálbaruni!”

<sup>16</sup>Másutiña gürígia ja agáamba jamálibei ugánu luáguti asálbaruni ebéresera láu. Queísi laríñaguni Isaías tídan lilíburun. “Wabúremebi, míbettiña afíñerutiña luágu ugánu luáguti asálbaruni le wapúrichijabei.” <sup>17</sup>Ítara líña lubeíti, lídaangiñe jagáambuni gürígia ugánu luáguti Crístu gayára lan jafíñerun luágu.

<sup>18</sup>Ába naríñagun. ¿Magáambun jamúba giñéti gayára lan jafíñerti funásan ugánu luáguti asálbaruni? ¡Agáamba jamúti! Taríñajare Lerérunt Búngiu.

Agaambúaali jamálali lídan sun fulásu,  
chülújali jerérunt lídoun lagúmujoún larígei uboú.

<sup>19</sup>Ába naríñagun. ¿Úagili funásan gunfaráanda jamáni Israelítagu ugánu luáguti Wasálbaragüle? Gunfaráanda jamáali, lugúndun lídan furúmiñetti cátei laríñajare Búngiu liyúmulugugiñe Moisés.

Naméendidagüdübädün jadúiga ában rása ja máma náni,  
nagáñidagüdübädün jadúiga ában rása ja ibídiñegidina joun.

**20** Aríñagati gíñe Búngiu liyúmulugugiñe Isaías.

Darí jamutina ja máluaajaanbalina,  
aráfudaguatina núngua joun ja málügüdajánbaña nuágua.

**21** Ábaya laríñagun jawágu Israelítagu. “Sun wéyu náu agúaja joun  
gürígia magáambaditiña, mabuídun.”

### Israelítagu ja sálbabaña

**11** <sup>1</sup>Aríñagatinati guetó. ¿Májaali funásan Búngiu joun Israelítagu ja  
lumútuniña? ¡Máma líña! Áu guánarügi Israelíta áu, jádaangínetina  
lirásan Abrahám, jádaangiñe lufámlian Benjamín. <sup>2</sup>Barú lumútiña Búngiu  
Israelítagu queísi lánigu lúmagiñé meja bináru, guetó, mamájaanti joun.  
¿Magáambun jumúti le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu Elías, lé meja  
proféta, luágu líchuguni dúru jawágu Israelítagu lídan layúmuragun lun  
Búngiu? Laríñaga. <sup>3</sup>“Nabúreme, áfaragua jamá profétagu jilágubei, güríngua  
jameí buri báni latáriú, áu rügáali eréderá jádaangiñe báni, áni buséntiña  
gíñe jáfarunina jilágubei.” <sup>4</sup>Ába laríñagun Búngiu lun. “Anuádaajaadina sédu  
mílu wügtüriña nubárua ja májuduragúngiñabaña ligíbuguiñe liyáwa búngiu  
le Baal.” <sup>5</sup>Ítara méme gíñe lídoun buri wéyu le, reídeijaña átiri jádaangiñe  
juríu ja anúadaja láañabaña Búngiu láu lareíni. <sup>6</sup>Ángeinti láu lubeí lareíni  
Búngiu lanúadiraña, mámaali láu cátei le liyáraati gürígia guánarügi adúga,  
lugúndun lun jamúga ítara líña lan, mámaali jamúga areíni lareíni Búngiu.

<sup>7</sup>Ítara líña lubeíti, madári jamúti sun Israelítagu le jáluajabei, anáti ja  
lanúadirubaña Búngiu, darí jamuti. Ja jibiri, siñáti jánjanrun lun asálbaruni  
le lébunabeí afíñeni luágu Búngiu, ába lígiruniña Búngiu táu tidére janígi.  
<sup>8</sup>Queísi taríñagun Lerérun Búngiu. “Adúga lumútiña Búngiu lun deré lan  
jachúgü lun cátei lánina Búngiu, rúti águu le maríjinti joun, arígeirugu le  
magáambuti. Ítara liñáti chülú lúmoun dan le.” <sup>9</sup>Aríñagati Davíd.

Garábagua lámuga jefédujan lun sádarame,  
lun jáburujan tídoun, lun jasúfurirun.

**10** Darú lámuga jágu, maríjin jamámuga,  
sebúrgua lámuga gíñe janágan lábuguiñe janúgún lun sun dan.

### Jasálbarun ja mámabaña juríu

**11** Nálügüdajaati guetó. ¿Láu jachúgeragun juríu, ja méme Israelítagu,  
jeíguatiña funásan le gumúti? ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, láu jamájarun  
juríu lun jerésibiruni Crístu, jayábin ja mámabaña juríu lun jabíjubei lan  
asálbaruni, lun jáyeijabaña lan Israelítagu. <sup>12</sup>Ángeinti seríwi lubeí dúru  
le jadúgübeí juríu buítíme lun uboú, áni ánjein buítí lubeí lanúgübeí  
jeféridirun joun ja mámabaña juríu, ;sarágume buídtimaabei lan dánme  
le jasálbarun sun juríu!

<sup>13</sup>Níjein gíñe ában cátei lun naríñaguni jun, jugúya le mámabei juríu. Quei loúnajañadina lan Búngiu apúrichija luágu Crístu joun ja mámabaña juríu, weíriti nubéresen láu nuwádigimari, <sup>14</sup>lun gayára lan jabúseerun nirásan jáyejanüün, lun gíñe jasálbarun. <sup>15</sup>Ánjein ladúga lubeí lamájarun Búngiu joun juríu, jayábin ja mámabaña juríu lun jaráandarun líma Búngiu, ¿idatimá lubáti dánme le jerésibirúniwa? Ítara líba joun queísi ásaaruni lídaangíñe oúweni. <sup>16</sup>Ánjein derégewa tubeí furúmiñetu fein to adügútu tídaangiñe fulúwaaru añoundawagutu lun Búngiu, derégewatu gíñe sun fulúwaaru ñoúnwaguatu to ídaangiñeboun tiábin fein tugúya. Ánjein gíñe derégewa lubeí tilagüile ában tídibu wéwe lun Búngiu, derégewaňu lína gíñe tilímun.

<sup>17</sup>Añájein jádaangiñe juríu, queísi tilímun olívo tímatimaati, chaínwatiña, gidáwatiña jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu ladúga mafíñeni le jádaanbei. Jugúya jawéñegubei, jugúya le mámabei juríu, ja ítarabaña quei tilímun olívo to áraabuna. Ítara líña jiábin lun gabára jumá lídan tilagüile líma lídan tibágari olívo, resíbi jugúyame labínirun Búngiu, queísi lumútuniña. <sup>18</sup>Marítagua jumátia luágu buídutimá jumá lueí límu le ñígubeibeí méja. Ánjaün arítagua luágu buídutima jumá, jarítagua jumá luágu máma lan jugúya ágüdajabalín ílagülaü, luágu ílagülaü lan ágüdajabalün.

<sup>19</sup>Fágua jaríñaguba. “Ánja, ába jagídarúniwa juríu lun wíchugún jawéñegua luágu olívo.” <sup>20</sup>Jinárün luágu gidáwa jamá jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu, jagídarúnbei lugúndun mafíñen jamá luágu Wasálbaragüile, jugúya, gabára jubeí ladúga jafíñen luágu. Manáangua jumá lubeíti jíngua, duárirügú jumá. <sup>21</sup>Lugúndun ánjein úa lubeí feríduna lánipa Búngiu juríu já meja lanúadajabaña lun lánigu jamá, úabeí gíñe feríduna lánün, jugúya le mámabei juríu, ánjaün ñúbin lun mafíñen jumá. <sup>22</sup>Aríja jumeí lubeíti luweírin lareídun Búngiu, derégüdati gíñe. Derégüdati joun ja mafíñebaña, areídati joun ja afíñebaña. Lúnti jasígrun lídan lareíni láu sun jaffíñen luágu, ánjein madügün jumá ítara, jagídarúba gíñe. <sup>23</sup>Ánjaña ñúbin juríu lun jaffíñerun luágu Crístu, jíchugúayaba lídoun jabára jagánagu lumútuniña Búngiu, lugúndun gabáfuti Búngiu línya líchuguniña járigoún. <sup>24</sup>Jugúya le mámabei juríu, chaínwatün tueígiñe ában olívo to áraabuna, ába jíchugún tuágún olívo to buítu, gúbume ladügúwa joun juríu ja tilímunbaña olívo buítu ja tímatimaatiña, jíchugúayaba járigoún tuágún olívo to ñígiñe lubeí jagídarúa, naríñaguña luágu lachílürüüba lan wéyu lun jerésibiruni juríu Jasálbaragüile.

### Jasálbarun Israelítagu le lagúmujoún

<sup>25</sup>Nidújeňu, buséntina lun jasíbudiruni cátei le luáguti laráansejan Búngiu, lé meja arámudagúabeí, lun mapántajan jumá luágu chu lan jáu lídan le jálifügudagun jíngua luágu buri cátei le. luágu deréraügüda láaru lan Búngiu janígi Israelítagu murúsun lun Jasálbaragüile darírugü dánme le gumújali jerésibiruni ja mámabaña juríu Crístu. <sup>26</sup>Dánme le lasúseredun líra, ábame jasálbarun sun Israelítagu, ja méme juríu, lugúndun taríñajare Lerérunt Búngiu.

Liábinba Asálbaragülei Sióngiñe,  
ábame lagídarun wuríbani jádaangiñe juríu.

<sup>27</sup> Nijánba nidáradun jáma,  
dánme le nagídaruni jaffgoun.

<sup>28</sup> Luágú ugánu le luáguti asálbaruni, barúwatiña juríu queísi láganiñu Búngiu luágú jufúleisein, láu sun líra, jínsiñegiña lun Búngiu lugúndun anúadaja lumútiña binádu jagúbürigu juríu. <sup>29</sup> Lugúndun le cátei le líchugun Búngiu, magída lumúti, gürígia ja lanúadajabaña lun lánigu jamá, lánigumemebaña. <sup>30</sup> Jugúya, magáambaditún meja lun Búngiu, guetó, láu jamájarun juríu jagáambuni, ába gudémejabu lan Búngiu jun. <sup>31</sup> Magáambaditiña juríu lun Búngiu guetó, ánjein líra, lúnriügü gudémejabu lan Búngiu joun queísi gudémejabu lan jun. <sup>32</sup> Ígira lumútiña Búngiu súngubei lun magáambun jamáni, lun gayáraabei lan gudémejabu lan joun.

<sup>33</sup> ¡Luweírin lareídun Búngiu, lúma lichú láu! Siñáti wasúbudiruni larítagun, siñá gunfaráanda wamáni lémeri. <sup>34</sup> ¿Cági gunfaráandabalin larítagun Búngiu? ¿Cági arúfudajabei lun? <sup>35</sup> ¿Cági gürígia rújalibei som cátei lun Búngiu furúmiñe lun lerésibirun som cátei fáyeitime lárígine? <sup>36</sup> Úati ni ában, lúmagiñe Búngiu liábin sun cátei, ligía gíñe ágündajabalín sun cátei, áni lúngua gíñe ladúgei. ¡Uweíriguni lun Búngiu lun sun dan! Ítaralá.

### Ibágari le derégewati lun Búngiu

**12** <sup>1</sup> Amúriajatina lubeíti júma, nidújeñu, lun jederegeragun júngua le gumúti lun Búngiu queísi gürígia abágardutína lun jesériwidun lun, jarúmañu lan jibágari ligíbugiñe. Niján luwúyeri agúñfuliruni le áubei lagúndaara Búngiu, áni lúnti ítara lan wadúgüni lugúndun weíriti lareíni woun. <sup>2</sup> Jebé jabágaridun queísi lirajúñu uboú le, lubáragiñe líra, sáansi jumeí ligáburi jisáminan, sáansi lámuga gíñe ligáburi jabágaridun. Ítara lúba jiábin lun jasúbudiruni le lugúndaanbei Búngiu jun—le buídubei, le uáraguabei.

<sup>3</sup> Queísi jumaésturun luágú lareíni Búngiu nun, aríñagatina jun sun jugúya, lun úa lan ni ában jídaangiñe arítaguti luoúgua weíri sügú láu le ligábei. Lubáragiñe líra, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua, segúñ afíñeni le rúalaalíbei Búngiu lun. <sup>4</sup> Lugúndun ítara quei gíbe lán buri umégeguni luágú ábanrugi úgubu, áni máma ában méme lifísute sun umégeguni ligía, <sup>5</sup> ítara wáña gíñe, wagía afíñetiña, láu sun gíbe wamá, ában rügúñadiwa úgubu lídan ában lúma Crístu, áni íderaguatiwa woúngua wádaangua queísi lumégegun ában méme úgubu.

<sup>6</sup> Rújali Búngiu ámuñgueinariugi ubáfu woun queísi labúseeruni líchuguni lun cáda ában, lun wesériwidun lun, lúma joun wadújeñu lueígiñe Jesucristu. Lúnti buídu lan wayúsuruni ubáfu ligía. Ánjein rújali lubeí Búngiu ubáfu woun lun ladímuréjan wayúmulugugiñe, lúnti wadúgüni segúñ afíñeni le wádaanbei, <sup>7</sup> ánjein rújali lubeí ubáfu woun lun wesériwidun joun ámu, lúnti wesériwidun buídu. Le garúfudajadíbei

Lerérun Búngiu, lúnti líchaagun língua lun arúfudajani. <sup>8</sup>Le gíchigaditi dűgüdaguaü joun ámu, lúnti líchaagun língua lun ladügünü. Le edéweejati, lúnti magúrabun lan láguyun lun, le ábutibei, lúnti lagúmadijan láu sarágu duári, le íderaguti gudémetiña, lúnti ladügünü láu ugúndani.

### Ligáburi jabágardun lánigu Crístu

<sup>9</sup>Jínsiñe jamá jidújeňu lueígiñe Jesucristu jun láu ínsiñeni le ináríuniti. Iyéreegulá wuríbani jun, falájumei le buídubei. <sup>10</sup>Lúnti jínsiñegua jumá júmagua queísi idújeňu. Furése jumá lun jiñúragüdüni jíri jidújeňu.

<sup>11</sup>Mamágualigu jumá lídan luwádigimari Wabúrememe, seríwi jumeí táu sun janígi.

<sup>12</sup>Abágarda jumá gúndaaňu láu eménigini le juágubei, gagúraasun jumá dan le jasúfurirun, ayúmuragua lun Búngiu, eteíngirei, súnwandan.

<sup>13</sup>Íderagua jumáñña affínetiña lídan jemégeirun, resíbi jumáñña ja bisídalalün láu ugúndani.

<sup>14</sup>Amúriaaja jumá labínirun Búngiu jawágun ja oúserutün wuríba, amúriaaja jumá abíniruni joun, máma wuríbani.

<sup>15</sup>Gúnda jumá jáma ja gúndaabaña, jayájua jáma ja ayájubaña.

<sup>16</sup>Abágarda jumá lídan úaraguni júmawagua. Manáangua jumá júngua, gamádagua jumá jáma ja gudémebaña. Marítagua jumá juoúrgua queísi sábiugu.

<sup>17</sup>Mafáyeira jumá wuríbani luágu wuríbani lun ni ában. Áfaagua jumá lun jadügünü le búidubei jagíbugiñe súngubei. <sup>18</sup>Adúga jumeí sun le juáraati lun jabágardun lídan dan jáma súngubei. <sup>19</sup>Nidújeňu jínsiñetiña nun, máguyugüda jumeí wuríbani, ígira jumeí lun Búngiu lan afáyeigüda luágu. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Áu lúnbei nafáyeigüdüniña gürígia luágu jaríban, líña Jabúreme.” <sup>20</sup>Aríñagati gíñe Búngiu. “Ánjein lamá lubeí bágani, rúba eíngini lun, ánjein mágürabu lubeí, rúba dúna lun, lugúndun láu badügünü líra, lebéluruba busíganu lun luágu luríban loúserunibu.” <sup>21</sup>Mígiraguagüdabá búngua lun lagáñeirunibu wuríbani lun báguyugüdüni wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, gánibeí wuríbani láu buídu le badügübei.

**13** <sup>1</sup>Lúnti jíchaagun súngubei júngua lábun jalúrudun gumádimatiña, lugúndun ítara lína laráansejan Búngiu lun níbei lan lúrudu, áni gumádimatiña ja lídaanbaña jabára, labúseerun Búngiu añájein lubeí ní. <sup>2</sup>Gürígia lubeíti le awúgürijoúti lun gumádi, múaraanti láu le laríñagubei Búngiu, áni ja awúgürijoútiña ítara, gadúnruntiña luágu líra áni jafáyeiruba luágu. <sup>3</sup>Máma lúnñanu jíchugun gumádimatiña anúfudei joun ja adügübalin le buídubei, aná joun ja adügübalin le wuríbabei. ¿Buséntibu babágardun manúfudeiga lueí lúrudu? Buídulá boúserun, ábame buídu ban lurúma lúrudu, <sup>4</sup>lugúndun lesériwiduña lun Búngiu luágu bufúleisein. Ánjein wuríba boúserun, lúnti janúfude ban, ladüga máma luágu ni cáta gabáfu lan lúrudu lun lafáyeijagüdüni luágu dúru, quei lesériwiduña lubeí lun Búngiu lun

lafáyeijagüdün luágu dúru. <sup>5</sup>Ligía lúnti lubeí úaragua wamá lúma lilúrudun wageíra, mámarügü lun máburujan lan asúfuriruni wawágun, lúnti ítara lan lun jarúmañu lan warítagun. <sup>6</sup>Ligía gíñe lébubei jafáyeijan seínsu lun gumádi, lugúndun jesériwiduña lúrudugu lun Búngiu áni lun cátei le jeténira.

<sup>7</sup>Ru jumeíme le jáni cáda gürígia joun. Fáyei jumeí le lagúburajabeí gumádi luágu jufúlasun, lúma buri ámu cátei líbe líra, fáyei jumeí le lúnti jafáyeiruni luágu cátei le nübinbei jun boúgudigüe lueí jageíra. Gagáambadi jumá joun gumádimatiña, ru jugúyame inébesei joun queísi lubúdubu. <sup>8</sup>Máni jumá díweiti ni ca úma, hueídüguya lidúweitina ínsiñeni le jadúweirubei júmagua. Le jínsiñejabuti lun gürígia líledi, adúga láali sun le lubeíbei liliúrudun Búngiu láu ladígüni líra. <sup>9</sup>Taríñajare Lerérun Búngiu. “Magámaridabá gürígia maríetiña, máfarabajá, míwerujabá, maríñagabá iyéeni luágu ni ában, mawámadalá jemégen mútu bun.” Gúnfuli wamáali sun gumádi le, lúma buri le líbiri, láu wagúñfulirun lúma liliúrudun Búngiu le arfíngabuei. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun queísi bínsiñegua búngua.” <sup>10</sup>Le jínsiñejabúbei, madígünti wuríbati lun ni ában, ánjawa lubeíti jínsiñejabu, gúnfuli wamáali sun liliúrudun Búngiu queísi lubúdubu.

<sup>11</sup>Lúnti ítara lan ligáburi wabágaridun lugúndun wabágariduña lídoun lagúmujoún dan. Dánjali lun wagágudun lídaangiñe idábagu, lugúndun yaráfatimaajali óra lun lagíribudun Wasálbaragüle uboúagun sügü láu dán meja le wafíñerunbei luágu ugánu luáguti asálbaruni. <sup>12</sup>Belíjali áriebu buídu, yaráfaali laríugadun, ligía lúnti lubeí wígiruni wadígüni cátei wuríbati le adügüíbei lábugiñe lubúriga, lun wadáürunun wadáüragun queísi súdaara ja lábugiñetiña larúgounga. <sup>13</sup>Eíbuga wamá queísi lubúdubu ítara queísi gürígia ja buídubaña, úouga ni cáta luágu jagáburi lun jarámudagun lueí jaríjin gürígia. Mabágarida wamá lídan bacháruaü, lúma buri lanárime fédu, ni lídan salúturi lúma iwíyeni, ni lídan gáganiguau lúma gimúgaü. <sup>14</sup>Lubáragiñe líra, ríjumei Crístu guánariügü jubáragiñe lídan sun cátei, masáminara jumá lun jíchugun ugúndani lun lagúbüri ayúmajani.

### Madímurejabá luágu bidúje lueígiñe Jesucrístu

**14** <sup>1</sup>Ánjein débili lubeí ában gürígia lídan lafíñen, resíbi jumeí, maríñagunga ni cáta lun luágu cátei le machoúrunbei luágu. <sup>2</sup>Queí buri, añaíjein derégüdati jafíñen, jarítaguatiña luágu gayára lan jeígin afíñetiña furúmieguartügü cátei áni jeréderuba jarúmañu ligíbugüíne Búngiu. Añaíjein jíbiri, débilitiña lídan jafíñen, meígintiña úwi. <sup>3</sup>Le eígiti furúmieguartügü cátei, moún lumuti únabu lan lanúgüni le meíginbalin, le gíñe májabei leígin furúmieguartügü cátei, moún lumuti gíñe ladímurejan luágu le eígibalin, lugúndun resíbi láali Búngiu gürígia ligía queísi lánigu. <sup>4</sup>¿Cátabuñadíbugi lun badímurejan luágu gürígia le esériwidubei lun Búngiu? Ánjein erédera buídu o wuríba, Labúreme lúnbei laríjin láu líra. Áni leréderuba buídu lugúndun gabáfuti Búngiu lun leréderagüdúni buídu.

<sup>5</sup>Nijánya ában jémpulu. Añájein gürígia weíriti janúgini ában wéyu lueí ámu wéyu, añájein jíbiri, afíñetiña luágú ában lan lábu sun wéyu. Cáda ában lúnti lachoúruruni le uágubei larítagua. <sup>6</sup>Le areídubei som wéyu, ladúgüñein lun líchugun inébesei lun Búngiu. Le eígibeí furúmieguarügú cátei, leígini lun líchugun inébesei lun Búngiu, lugúndun rúti eteíngiruni lun Búngiu luágú eígini ligía. Le meíginbei úwi ladúga liloúguan lafíñen, lun líchugun inébesei lun Búngiu ladúgei, rúti gíñe eteíngiruni lun Búngiu luágú cátei le gayáraabei leígin según lafíñen.

<sup>7</sup>Naríñagubalin líra lugúndun úa lan ni ában wádaangiñe abágariiduti lun guánarügú, úa ni ában oúweti lun guánarügú. <sup>8</sup>Ánjawa abágariida, wabágariiduña lun wadúgüni lugúndan Búngiu, ánjawo oúwe, woúnweña según lugúndan Búngiu. Ítara lína lubeíti, dándu lídan ibágari queísi lídan oúweni, láni Crístu wagía. <sup>9</sup>Jiláti Crístu, ábaya labágardun lun Wabúremebei lan, wínwañu wagía yebe, jiláñu yebe.

<sup>10</sup>¿Ánjein bugúya, ca uágú badímureja luágú bidúje lueígiñe Jesucristu? ¿Ca uágú banígei quei ni cáta? Búngiu rügúñein lun lagúseragüdün, áni sun wagía, waráramuba ligíbugiñe lun wagúserun, <sup>11</sup>queísi taríñagun Lererun Búngiu.

Ináruniti ítara quei gabágari nan, lína laríñagun Búngiu, luágú jájuduraguba lan sun gürígia nigíbugiñe,  
áni jasúbudirubadina súngubei ligíbugiñe guríriguaü.

<sup>12</sup>Cáda lubeíti ában wádaangiñe, lagúseruba luoúgu lúma Búngiu.

### Machúgeraguagüdabeí bidúje

<sup>13</sup>Ligía, moún lubeí wadímurejan jawágu wadújeñu lueígiñe Jesucristu. Lubáragiñe líra, derébugulá jarítagun lun madúgün jumá ni cáta le gayáraati lachúgeraguagüduni jíbiri, o láburugüduni lan lídoun figoú. <sup>14</sup>Subúdi numúti luágú úa lan ni cáta le leígibeí gürígia lun lawíyeduni ligíbugiñe Búngiu, áni choúru numúti líra, áu queísi afíñeti luágú Jesucristu. Láu sun líra, ánjein jarítagua lubeí ában gürígia luágú marúiman lan ában cátei, marúmaanti lun, áni figoú lun lun leígini. <sup>15</sup>Anjeinti bañawuriya lafíñen bidúje láu cátei le beígibeí, mámaali bagáburiduña láu insíñejabuni. Madúgabá lun lefériderun ában gürígia le ueígiñebei loíwe Crístu, ladúgarügú beígin ítaga cátei. <sup>16</sup>Míchiga jumá lubeíti lúgaaru lun ladímurejoún wuríba luágú cátei le gayáraabei jadúgüni queísi afíñetiña luágú Crístu. <sup>17</sup>Larúejian Búngiu máma cátei luáguti le eigíbei o atúbei, luáguti ában ibágari le lánina ísuruni, darángilaü lúma ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu woun. <sup>18</sup>Le esériwiduti lun Crístu lídan igáburi le, gúndaati Búngiu láu, áni butí gíñe jarúma gürígia.

<sup>19</sup>Ítara méme wamá lubeíti áluaja lun lídan lan darángilaü sun cátei, lun gayára lan wíderagun wámagua lun wawáanserun lídan cátei le lánina Búngiu. <sup>20</sup>Magúrinchaguabeí luwádigimari Búngiu lídan libágari ában gürígia láu cátei le beígibeí. Inárüni luágú jarúma lan sun eígini ligíbugiñe Búngiu, le

wuríbabei, lun leigín cátei le áburugüdutiña ámu gürígia lídoun figoú. <sup>21</sup> Butí lun meígin ban úwi, matún bínu, madügún ni cáta le achúgeraguagüduti bidtije, o láburugüduni lan lídoun figoú, o ledébiliragüduni lan lafíñen.

<sup>22</sup>Affíneni le buágubei, lúnti buágu guánarügü lan ligíbugiñe Búngiu. ¡Gúndaati gürígia le gayáraabei laríñagun luágu buídu lan cátei le ladúgübei, masándiragunga ligía lúngua láu dúru! <sup>23</sup>Ánjeinti le eígibei ában cátei láu machoúruni luágu buídu lan leigini queísi affíneti luágu Crístu, gadúnrunti ladúiga leigíni, lugúndun meígin lumúti láu affíñeni. Sun le wadúgübei, ánjawa arítagua luágu fágu lan moun láani wadúgünü, figoú woun.

### Gúndaagüdabá gürígia bíledi, máma amúrru guánarügü

**15** <sup>1</sup>Wagía le jérebei lídan wafíñen, lúnti gagúraasun wamá jabá ja loúguagiñabaña afíñe, lúnti warítagun luágu le buídubei joun, mámarügü luágu wíchugun ugúndani woúniwagua. <sup>2</sup>Cáda ában wádaangiñe, lúnti lagúndaaraguagüduni gürígia líledi láu le buídubei lun gürígia ligía, lúma láu le gayáraati lagánwoundagüduni lafíñen. <sup>3</sup>Ni Crístu, míchugunti ugúndani lúniwagua, lubáragiñe líra, suséreti le abúruijoúbei tídan Lerérunt Búngiu lun. “Núguchi, áburujati janábajan ja anábubalibú nuágún.” <sup>4</sup>Sun le aríñawagúbei tídan Lerérunt Búngiu lúmagiñe bináriú, lun larúfudajoún woun labúruijoúa, bürúwatí meja dimúrei buri ligía lun wanúgún gurásu lúma díugüdaguaü lídaangiñe, gayára lámuga weménigiduntima luágu Búngiu. <sup>5</sup>Búngiu le íchugubei gurásu lúma díugüdaguaü, íderagualaún lun jabágaridun lídan dan jáma jíbirigu, queísi ladúgüuni Jesucristu. <sup>6</sup>Ítara lúba, sun lan wagía lídan ában, láu ábanrügü umálali, wíchuguba uweíriguni lun Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucristu.

### Agáambatiña ja mámabaña juríu luágu Wasálbaragüle

<sup>7</sup>Resíbigua jumá lubeíti júniwagua quei gíñe lerésibiruníwa Crístu, lun liñurúniwa líri Búngiu. <sup>8</sup>Le naríñagubei, luágu liábinbei lán meja Crístu lun lesériwidun joun juríu, lun lagúñfulirun dimúrei le íchugúbei joun binádu wagúbürigu, lun larúfudún luágu gúnfuli láani Búngiu lerérunt. <sup>9</sup>Liábinbei gíñe lun jíchuguba lan ja mámabaña juríu uweíriguni lun Búngiu luágu lareídun, quei taríñaguni Lerérunt Búngiu.

Ligía níchuguba lubeí uweíriguni bun jagánaguagiñe ja mámabaña juríu, nerémujaba gíñe luágu buweírigun.

<sup>10</sup>Taríñajare gíñe Lerérunt Búngiu.

Gúnda jumá, jugúya le mámabei juríu, úara jáma ja lánigubaña Búngiu.

<sup>11</sup>Taríñajare gíñe.

Rújuma sun ja mámabaña juríu inébesei lun Búngiu, adímureja jamá sun gürígia luágu luweírigun.

<sup>12</sup>Laríñajare gíñe Isaías tídan Lerérunt Búngiu.

Liábibá ában ladúgawagun Isaí,

le lúnbei lagúmadiruniña ja mámabaña juríu.  
Jagía, jeménigiduba luágú.

<sup>13</sup>Búngiu, le íchugubalin eméniginí woun, buíngüdalaún láu ugúndani láma darángilaü lídan jafíñerun luágú, lun buíñu jumá láu eméniginí, láu lubáfu Sífiri Sándu.

<sup>14</sup>Nidújeñu, choúruguatina núngua luágú buin jíña lan láu areíduni láma subúdi luágú wafíñen luágú Crístu, luágú gíñe gíchigadi jumá dimúrei buíti joun jíbirigu. <sup>15</sup>Tídan gárada to, abúrúaadina jun láu sun furáangu luágú buri cátei le lun mabúlieidun jumáni. Nadúgüñein luágú wadágimanu le rúlaalíbei Búngiu nun láu lareíni, <sup>16</sup>lun nesériwidun lun Jesucristu jagánagua ja mámabaña juríu. Seríwi le nadúgübei, napúrichijani ugánu lúmagiñeti Búngiu luágú Wasálbaragüle lun nanúgúbaña lan ja mámabaña juríu lun Búngiu, lun lerésibiruniña queísi gürígia ja jarúmaaru janígi láu luwádigimariidun Sífiri Sándu jádan.

<sup>17</sup>Ítara líña lubeíti, áu queísi ában afíñeti luágú Jesucristu, gébunati gúnda nan lídan nesériwidun lun Búngiu, <sup>18</sup>luágú rügúñein buri cátei le ladúgübei Crístu guánarügú nídaangíñe nadímureja, lun jayábin ja mámabaña juríu lun jagáambubei lan Búngiu. Yúsú láali Crístu nererun láma náfaagun, <sup>19</sup>luweírin buri seíni láma buri miláguru le nadúgübei láu lubáfu Sífiri Sándu nídan, lun lanúgúniña ja mámabaña juríu lúmoun. Láu igáburi le, joústagüda náali lapúrichijoún ugánu luáguti asálbaruni lídaangiñe Crístu, lúmagiñe Jerusaléngiñe darí loúbawagun Ilírico. <sup>20</sup>Ítara líña áfaaguaadina lan lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle le ní lumutí magaambúngili lan líri Crístu. Mabúseeruntina nuwádigimariidun lun Crístu lídan fulásu le ní lumutí chülújali lan ámu láu ugánu luágú, nubáragiñe, <sup>21</sup>lubáragiñe líra, súnwandan busén nan nagúncfuliruni dimúrei lébei le taríñagubei Leréruntina Búngiu.

Ja masúbudirungiñabaña luágú, jagáambuba luágú,  
gunfaráanda jagíame luágú.

### Jarítaguati Pablo lídin Róma

<sup>22</sup>Ladúga nesériwiduña lan lun Crístu lídan ámu fulásu, siñágili lubeí nídin bisídaün, láu sun gíbeeli lan weíyaasú nabúseerun nadúgúni. <sup>23</sup>Guetóti, quei gumúnaali lan nuwádigimari lueígiñe oúbaü le, áni quei lúmagiñe lan binárü nabúseera nídin aríjaün, <sup>24</sup>agúrabatina násügúriün bisídaün dánme le nídin Espáña. Lárigiñeme aríja náadün lan lun wagúndaaragun wámagua murúsuraü, agúrabatina lun jíderagubadina lan luágú nuweíyasun yágütoun. <sup>25</sup>Ánjein guetó, neíbuga Jerusalén, baríúna cátei joun wadújeñu lueígiñe Jesucristu ñi. <sup>26</sup>Lugúndun wadújeñu ja Macedóniabaña jáma ja Acáyabaña jarítaguuaña joúndarun seínsu jádaangua lun joúnajani joun idújeñu gudémetiña ja Jerusalénbaña. <sup>27</sup>Jarítaguuaña luágú buídu lan lun jadúgúni cátei le, áni richátiña, lugúndun díwei jamúti joun le tímatimaati, lugúndun ítara quei jafánreinraguni afíñetiña ja juríu jarísin le lánina siélu

jáma ja mámabaña juríu, lúnti giñéti jíderaguniña afíñetiña ja mámabaña juríu afíñetiña ja juríu luágu jemégeirun ya uboúagu. <sup>28</sup>Dánme lubeíti gumúnaali cátei le, derége neíme seínsu le joun, ábame nídin lun Espánoun, bisída naúnmie dánme le násügürün. <sup>29</sup>Choúru numúti luágu dan lánme nachúlürün júmoun, nachúlürüba lan buin láu abíniruni lúmagiñe Crístu.

<sup>30</sup>Nidújeňu, ayúmuraguatina jun luágu jínsiñejabu lun Wabúreme Jesucristu, lúma luágu ínsiñeni le líchugubei Sífiri Sándu woun, lun júaradun núma lídan áfaaguni, ayúmuragueina lun Búngiu nuágú. <sup>31</sup>Amúria ja jumá lúma Búngiu lun leséfurunina jaweí mafíñetiña ja Judéabaña, lun gíñe buídu lan lerésibirúniwa íderawaguni le nanúgübei joun wadújeňu ja Jerusalénbaña, <sup>32</sup>lun gúndaabadina lan dánme le nachúlürün júmoun eméraagua murúsun, ánjein ligía lubeí lugúndaabei Búngiu. <sup>33</sup>Júmalá Búngiu le íchugubei darángilaü. Ítaralá.

### Mábugaü lun cáda ában

**16** <sup>1</sup>Táu gárada to, nasúbudiragüdünoun Fébe, wadúje lueígiñe Crístu to esériwiduboun wáma tídan ligílisi to Cencréaboun, jun. <sup>2</sup>Dánme le tachúlürün júmoun, resíbi jumoún buídu lídan líri Wabúreme, queísi lúnti lan ladügún jádan idújeňu lídan afíñeni. Íderagua jumoúnme lídan furúmieguarıügü cátei le temégeirun, lugúndun tugúya, sarágujaña tíderagun, íderagua táadina gíñe.

<sup>3</sup>Mábuga níña tun Priscíla, lúma lun Aquíla ja nidújeňu lídan nesériwidun lun Jesucristu. <sup>4</sup>Jagía, rújamuti jabágari guánarügü lídoun léreengúnga lun jasálbaruni nibágari, teíñqui níña lubeíti joun, áni mámarügü áu, sun gíñe wadújeňu ja títana jalígilisin ja mámabaña juríu, rújamuti jeteíngirun joun luágu líra. <sup>5</sup>Mábuga níña gíñe joun wadújeňu ja oúndaragubaña jábiñe Priscíla lúma Aquíla. Mábuga níña lun numáda Epenéto le jínsiñebi nun, le furúmiñebi afíñeruti luágu Crístu ubúrugu Acáya. <sup>6</sup>Mábuga níña tun María to ñadágimeinjáruboun sarágu jagánagua, jugúya Rómana. <sup>7</sup>Mábuga níña joun nupaísanu Andrónico lúma Junías já meja níbirigubaña furísunrugu, buíti jadímuñejan láni Crístu apóstolugu jawágu, jagía gíñe afíñerubaña luágu Crístu nubáragiñe.

<sup>8</sup>Mábuga níña lun Amplías, numáda jínsiñeti nun queísi lánigu Crístu. <sup>9</sup>Mábuga níña lun Urbáno, woúba lídan wawádigimari luágu Jesucristu, lúma lun Estáquis, numáda le jínsiñebi nun. <sup>10</sup>Mábuga níña lun Apéles, le arúfuda láalíbei lafíñen luágu Crístu sarágu weíyaasu, mábuga níña gíñe joun títana líban Aristóbulo. <sup>11</sup>Mábuga níña lun nupaísanu Herodión lúma joun títana líban Narciso ja afíñebaña luágu Wabúreme. <sup>12</sup>Mábuga níña joun Trifena túma Trífosa, ja ñadágimeinbaña lídan luwádigimari Wabúreme, lúma gíñe tun wadúje Pérsida to jínsiñeboun woun, to adúgaaruboun sarágu lídan líri Crístu. <sup>13</sup>Mábuga níña lun Rúfo, wiégíri le buídubei igáburi le tímatimaati ligíbugiñe Crístu, mábuga níña gíñe tun lúguchu, to gíñe ítarajaruboun quei ában úguchuru nun. <sup>14</sup>Mábuga

níña joun Asíncrito, Flegónte, Hérmas, Patróbas, Hérmes, líma joun wadújeñu ja jámabaña. <sup>15</sup>Mábuga níña gíñe lun Filólogo líma tun Júlia, lun Neréo líma tun lítu, lun Olímpas líma joun sun wadújeñu lueígíñe Crístu ja jámabaña.

<sup>16</sup>Chúguia jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. Mábuga jána sun tílana lilígilisin Crístu jun.

<sup>17</sup>Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jaríjiniña cátaña lan ja afánreinraguagüubaña gürígia, ru jagía achúgeraguágülei lun jaffínen. Múaraanti le jadúgübei líma le arúfudajoúbei jun. Díse jumá javeí gürígia jagía, <sup>18</sup>lugúndun gürígia jagía, mesériwiduntiña lun Wabúreme Jesucristu, joúngua guánariügü jesériwida. Jeyeedañti gürígia ja únabugutína láu buri liñulún líma lubuídun lagaambún jerérunt. <sup>19</sup>Subúdi jamúti sun gürígia luágu ñüdün jumá láu le lubeíbei Búngiu, ligía gúnda nubeí, buséntina gíñe lun furése jumá lun jadúgüni le buídubei, máma lun le wuríbabei. <sup>20</sup>Búngiu le íchugubalin darángilaü, lagáñeiragüdübadün luágu Máfia, furése. Binílaün Wabúreme Jesucristu.

<sup>21</sup>Mábuga líña Timotéo jun, le noúba lídan wadágimanu, mábuga jaña gíñe Lúcio, Jasón líma Sosípater, ja nupaísanu, jun.

<sup>22</sup>(Áu, Tércio, le abúrijabarun gárada to, mábuga níña gíñe jun, nidújeñu lueígíñe Wabúreme.)

<sup>23</sup>Mábuga líña Gáyo jun. Naganoúña tídan líban to gíñe lafúrederúboun joun sun tílana ligílisi. Mábuga líña gíñe Erásto jun, le águdajabalín liseínsun fulásu, líma gíñe wadúje Cuárto.

<sup>24</sup>Binílaün Wabúreme Jesucristu sun jugúa. Ítaralá.

### Rúwama uweíriguni lun Búngiu

<sup>25</sup>Guetóti, rúwama inébesei lun Búngiu, le gayáraabei ladúgüniún líntima derégüdagu jumá lídan jaffínen, segúñ ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabeí, líma arúfudajani luágu Jesucristu. Arámudaguati meja laráansejan Búngiu luáguti wasálbarun límagíñe lubáragíñe lagúmeserun uboú, láu sun abúrúja jamá meja profétagu luágu. <sup>26</sup>Guetó, láu lugúmadin Búngiu le wínwanbei lun sun dan, subúdigüdáwali luágu Wasálbaragüle joun sun gürígia lun gayára lan jaffínerun luágu, gagáambadi jagíame lun Búngiu.

<sup>27</sup>¡Uweíriguni lun Búngiu le ligáruögüti, ábanrüögüti, le ligáruögüti chu áu, uweíriguni lun, lídaangiñe Jesucristu, lun sun dan! Ítaralá.